EĞİTİM FAKÜLTESİ SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİMİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA (BURDUR EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖRNEĞİ)

Ramazan BUYRUKÇU*

ÖZET

Ülkemizde din-eğitim-öğretimi, din hizmetleri, dini kurum ve kuruluşlar (Kur'an Kursları, İmam-Hatip Liseleri, İlahiyat Fakülteleri ve Diyanet İşleri Başkanlığı) sürekli tartışılan kurumlar olup, tartışmalar da genellikle dindarlık-laiklik endişe ve kaygıları üzerine temellendirilmektedir. Teolojik ve ideolojik kaynaklı tartışmalar problemin çözümünü zorlaştırılmaktadır. Tartışma alanlarından birisi de ilköğretim 4. ve 5. sınıflardaki zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin kim tarafından okutulacağı hususundadır. Bu araştırma, Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin Din ve Ahlak Öğretimi ile ilgili görüşlerini tartışılan problemler çerçevesinde belirlemeyi ve değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Araştırmada alan araştırması tekniği kullanılmıştır. Öğrenciler aktüel tartışılan konular hakkında farklı görüşe sahip olmakla birlikte, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin zorunlu olarak ve branş öğretmenleri tarafından okutulması görüşündedir. Ayrıca öğrenciler, Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer alan DKAB ders etkinlikleri hakkında da olumlu düşüncelere sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni, Din Eğitim-Öğretimi, Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü.

ABSTRACT

Thoughts of Students of Department of Primary School Teaching, Faculty of Education, on Teaching Programs of Culture of Religion and Ethics: A Case Study on Burdur Faculty of Education

Discussions around education of religion, religious services, religious institutions (Quranic Schools, İmam-Hatip Schools, Theology and Religious Studies Faculties, The Precidency of Religious Affairs) are based on anxiety of religiosity-secularism. Ideologically and theologically originated problems do not help any solution. One of those problems is that who will teach compulsory lessons of Culture of Religion and Ethics at 4th and 5th years of primary education. This survey aims to evaluate opinions of

* Doç. Dr., SDÜ İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

students of Faculty of Education, Department of Primary School Teaching on Teaching Programs of Culture of Religion and Ethics, around certain problems. The case study tecniques is utilised. Although students have varieties of opinions on current discussions, they mainly want that this lesson should be tought cumpolsarily by the specialied teachers. The students also have a positive opinion about activites of Culture of Religion and Ethics subject in their program.

Keywords: Education of Culture of Religion and Ethics, Teacher of Culture of Religion and Ethics, Education of Religion, Department of Primary School Teaching of Faculty of Education,

Giriş

Ülkemizde din eğitimi-öğretimi, dini hizmetler, dini kurum ve kuruluşlar (Kur'an Kursları, İmam Hatip Liseleri, İlahiyat Fakülteleri ve Diyanet İşleri Başkanlığı) sürekli tartışılan hizmet alanları ve kurumlarıdır. Tartışmalar genellikle din-devlet, din-siyaset ve din-toplum ilişkileri çerçevesinde, dindarlık-laiklik endişe ve kaygıları üzerine temellendirilmektedir. Teolojik ve ideolojik kaynaklı bu tartışmalar problemin çözümünü zorlaştırmakta ve probleme süreklilik kazandırmaktadır.

Ülkemizde din eğitimi-öğretimi konusunda tartışılmış ve tartışılmakta olan hususlardan birisi de ilköğretim 4. ve 5. sınıf ders programında zorunlu dersler arsında yer alan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin kim tarafından okutulacağı meselesidir.

İlköğretim 4. ve 5. sınıf programlarında yer alan DKAB dersi, isteğe bağlı veya zorunlu ders olarak programda yer alması sonrasında, çoğunlukla sınıf öğretmenleri tarafından okutulmakla birlikte, zaman zaman okul yöneticileri veya branş öğretmeni olmayan diğer öğretmenler tarafından okutulmuş ve okutulmaktadır. Yasal olarak öğretmende bulunması gereken özellikler ve belirlenen öğretmenlik yeterlik alanları[1] esas alındığında, derslerin branş öğretmenleri tarafından yürütülmesinin gerekliliği ortadadır. 1998 yılında öğretmen yetiştirme programlarındaki yeni düzenlemeler sonucu, ilköğretim programında yer alan müzik, resim, beden eğitimi

[1] Bkz. Öğretmen Yeterlikleri Listesi, Yükseköğretim Kurumu, www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/akrz/ek3/ek31.htm, (02.03.2004); Öğretmen Yeterlikleri Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara, 2002, http//oyegm.meb.gov.tr./org-yet/org-yeterl.htm, (24.05.2004); Öğretmen yeterlikleri hakkında geniş bilgi için Bkz. Ataünal, A., *Öğretmenlik Mesleğine Giriş veya Nasıl Bir İnsan?*, s.66-79; Alkan, C., *Eğitim Teknolojisi*, s.153-159; Büyükkaragöz,S./Muşta, M./Yılmaz, H./Pilten, Ö., *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, s.3-24

gibi bazı derslerin branş öğretmenleri tarafından okutulması şeklinde kararlar alınmış ve uygulamaya konulmuştur. Bu doğrultuda bazı İlahiyat Fakültelerinin bünyesinde[2] İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Programı açılmış ve İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenlerinin bu bölüm mezunları arasından seçileceği açıklanmış olmasına rağmen bu düzenlemeler uygulamaya henüz geçirilebilmiş değildir. Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü mezunlarının söz konusu dersi yaygın olarak yürütmeleri nedeniyle Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programına bir dönemlik 2 kredi saatlik Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi konulmuştur[3]. Ancak bu dersin eğitim-öğretim uygulamalarının nasıl gerçekleştirildiği hususunda yeterli araştırma yapılmış değildir.

1. Problem

Öğretim; karmaşık bir süreç ve zor bir etkinliktir.[4] Din öğretimi ise çok daha zor ve karmaşık bir etkinlik alanıdır. Bu bağlamda öğretmenlik zor bir meslek, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenliği ise çok daha zor bir meslektir.[5] Çünkü Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin öğretim konusu genelde anlaşılması ve anlatılması zor olan soyut konulardan oluşmaktadır. Ayrıca söz konusu konuların özellikle değerlerin bireysel ve toplumsal ihtiyaç olarak hissedilmesindeki farklılaşmalar zorluğun şiddetini daha da arttırmaktadır. Bu nedenle dinin öğretiminde rol üstlenecek kişilerin belirli özellik ve yeterliklere sahip olması gerekir.

---

2 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Programı açılan İlahiyat Fakülteleri şunlardır: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Bkz. Yükseköğretim Kurulu'nun 01.07.1997 tarih ve 97.23.1660 sayılı kararı.

3 Krş. Doğan, R., / Tosun, C., *İlköğretim 6.,7. ve 8. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, s.V; Atlaş, N., *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, s.19-22

4 Krş. Ülken, H., Z., *Eğitim Felsefesi*, s.294; Binbaşıoğlu, C., *Genel Öğretim Bilgisi*, s.14-15

5 Bkz. Bilgin, B., "Din Dersi Öğretmenliği ve Güçlükleri" *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XXVI, Ankara 1988, s.259-263; Öğretmen Mesleği ile ilgili geniş bilgi için Bkz. Çeliköz, N., "Bir Meslek Olarak Öğretmenlik ve Etiği" *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Asil Yayınları Dağıtım, Ankara 2003, s.330-380.

Din eğitimi ve din hizmeti alanlarında görev alan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri ve din görevlileri üzerine yapılan sınırlı araştırmalar, din görevlileri ve DKAB öğretmenlerinin sahip olması gereken özellik ve yeterliklere istenilen düzeyde sahip olmadıklarını göstermektedir.[6] Yukarıda da belirtildiği üzere, ilköğretim 4. ve 5. sınıf ders programlarında yer alan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi çoğunlukla sınıf öğretmenleri tarafından yürütülmektedir. İlköğretimde DKAB dersinin kim tarafından okutulacağı tartışmaları yaygın olarak ve sık yapılmakla birlikte, sınıf öğretmenlerinin DKAB dersi için yeterlikleri veya hizmet öncesi aldıkları eğitimin DKAB dersini başarıyla yürütebilecek düzeyde ve nitelikte olup olmadığı bilimsel metotlarla yeterince araştırılmış değildir. Bu konuda yapılan sınırlı araştırma sonuçlarına göre yaygın kanaat, sınıf öğretmenlerinin DKAB dersini verecek yeterliğe sahip olmadığı ve dersin branş öğretmenleri tarafından okutulmasının gerektiği şeklindedir.[7] Yüzeysel de olsa yaygın olan görüşler ile sınırlı araştırma sonuçlarından hareketle, araştırmanın problem cümlesi; "Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi İle İlgili Görüşlerinin Değerlendirilmesi" olarak belirlenmiştir. Bu temel problem çerçevesinde araştırmanın alt problemleri:

- Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencileri, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin ilköğretim 4. ve 5. sınıflarda zorunlu dersler arasında yer alışı hususunda ne düşünüyorlar?

- Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencilerine göre ilköğretim 4. ve 5. sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi kim tarafından okutulmalıdır?

---

6 Bkz. Aydın, M. Ş., *Din Dersi Öğretmenlerinin Pedagojik Formasyon Yeterlilikleri*, s. 224; Cebeci, S., *Din Eğitimi Bilimi Ve Türkiye'de Din Eğitimi*, s.173-174; Selçuk, M., *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, s.142-144; Öcal, M., *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenleri*, s.43-45; Köylü, M., *Öğretmen Adaylarına Göre Öğretmenlik*, s.8

7 Krş. Yavuz, K. *İlköğretimde Din Eğitiminin Karşılaştığı Problemler*, s.250-251; Doğan, R./Atlaş, N., *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenleri Yeterlikleri*, s.185; Küçük, A., *Temel Eğitimde Din Eğitimi*, s.249-250; Öztürk, V., *Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin DKAB Öğretimi ile İlgili Görüşleri*, s.195; Ayhan, H., *Türkiye'de Din Eğitimi*, s.273; Buyrukçu, R., *İlköğretimde Din ve Ahlak Öğretimine Genel Bir Bakış*, s. 179-180; Tavukçuoğlu, M., "İlköğretimde Din Eğitimi ve Program Geliştirme Üzerine Bazı Düşünceler", s.27; Atlaş, N., *Türkiye'de Zorunlu Din Öğretimini Yapılandıran Süreç*, s.145-186

- Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencileri ilköğretim 4. ve 5. sınıflarda okutulan DKAB dersi öğretim programını nasıl değerlendiriyorlar?
- Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencileri, DKAB dersinin Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer alması hakkında ne düşünüyorlar?
- Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencileri Sınıf Öğretmenliği Bölümü Ders Programında yer alan DKAB dersi eğitim-öğretim uygulamalarını nasıl değerlendiriyorlar?
- Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencileri Sınıf Öğretmenliği Bölümü Ders Programında yer alan DKAB dersi için araç-gereç kullanımı ve materyal geliştirme konusunda ne düşünüyorlar? şeklinde oluşturulmuştur.

2. Amaç

Bu araştırma, Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin görüşleri çerçevesinde DKAB dersinin zorunlu dersler arasında yer alıp / almaması ile ilköğretim 4. ve 5. sınıflardaki DKAB dersinin kim tarafından okutulacağı tartışmalarına bilimsel katkı sağlamayı ilköğretim 4. ve 5. sınıflarda okutulan DKAB dersi öğretim programının amaç, içerik, etkinlik ve kazanımlar itibariyle değerlendirilerek, program geliştirme çalışmalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Araştırmanın asıl amacı ise Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer alan DKAB dersi eğitim-öğretim etkinlik ve uygulamalarını değerlendirerek, derslerdeki verimliliğin arttırılmasına katkı sağlamaktır. Ayrıca söz konusu ders için hazırlanan araç-gereç ve kullanılan materyalin programın içeriğine, öğretim ilke, teknik ve yöntemlerine uygunluğu itibariyle değerlendirmesini yaparak anılan ders için araç-gereç kullanımı materyal hazırlamanın geliştirilmesine yardımcı olmak da araştırmanın amaçlarındandır.

3. Temel ve Alt Varsayımlar

Araştırmanın temel varsayımı temel problem cümlesinden hareketle; Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencileri, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim etkinlikleri hakkında farklı görüş ve beklentilere sahiptirler, şeklinde oluşturulmuştur.

Araştırmanın alt varsayımları ise;

- Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencileri, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin zorunlu dersler arasında yer almasına olumsuz görüş ve tavır sergilemektedir.

• Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencileri, ilköğretim 4. ve 5. sınıflardaki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi sınıf öğretmenleri tarafından okutulmalıdır, görüşüne sahiptirler.

• Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencileri, ilköğretim 4. ve 5. sınıf DKAB dersi öğretim programı hakkında olumlu görüşe sahiptirler.

• Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencileri, DKAB dersinin Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer almasını istememektedir.

• Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencileri, Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer alan DKAB dersi eğitim-öğretim uygulamalarını etkin ve başarılı bulmakta, dersin uygulamalı dersler arasında yer almasını istemektedir.

• Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencileri, Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer alan DKAB dersi eğitim-öğretim etkinliklerinde araç-gereç kullanımı ve materyal hazırlama ve kullanımının yetersiz olduğu görüşündedir, olarak belirlenmiştir.

4. Sınırlılıklar

Araştırma, Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretimi üzerine bir durum tespiti özelliği taşıması nedeniyle, Burdur Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü normal ve ikinci öğretimde öğrenim gören son sınıf öğrencilerinin anket sorularına verdikleri cevaplarla sınırlandırılmıştır.

5. Yöntem

Uygulamalı bir araştırma olan çalışmada betimleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada durum tespit etmeye yönelik sorularla birlikte, olması gerekenlerle ilgili görüş ve önerileri belirlemeye yönelik olarak açık uçlu sorulara da cevap aranmaya çalışılmıştır. Ayrıca öğrenim sürecinde, öğrencilerle zaman zaman yüz yüze yapılan görüşmelerle cevapların güvenilirlik ve geçerliliği test edilmeye çalışılmıştır. Araştırmada bilgi toplama metodu olarak anket ve mülakat teknikleri kullanılmış olup, değerlendirmelerde konuyla ilgili yapılan diğer araştırma sonuçlarından da faydalanılmıştır.

5.1. Evren ve Örneklem

Araştırmayla ilgili bilgilerin toplanmasında Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü son sınıf öğrencilerinin görüşlerine

başvurulmuştur. İlahiyat Fakültesi mezunu branş öğretmenleri dışındaki öğretmen adaylarının ilköğretim 4. ve 5. sınıflarda okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin eğitim programında yer alış durumu, dersi kimin okutacağı, dersin öğretim programının değerlendirilmesi ile ilgili düşüncelerinin belirlenmesinin, konunun bilimsel temellere dayalı olarak tartışılması ve uygulanmasına katkı sağlayabileceği düşünülmüştür. Ayrıca toplanan verilerin nicelik itibariyle olmasa bile konunun daha doğru ve sağlıklı değerlendirilmesine yardımcı olacağı varsayılmıştır. Araştırmanın evreni Burdur Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencileri, örneklemi ise aynı fakülte ve aynı bölüm son sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Sayısal olarak örneklemin evreni temsil ettiği düşünülmektedir. Ayrıca DKAB dersinin Sınıf Öğretmenliği Bölümü son sınıf ders programında yer alması ve örneklem grubunu son sınıf öğrencilerinin oluşturması, örneklemin evreni temsil gücünü arttırırken, araştırmanın amacının gerçekleşmesini sağlayıcı, betimlemeye yönelik önemli bilgiler vereceği düşünülmüştür.

5.2. Anket Sorularının Hazırlanması ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri toplama metodunu oluşturan anket formu hazırlanırken, sosyal bilimler metodolojisi ile ilgili kaynak eser ve uzman kişilerin görüşlerinden faydalanılmıştır. Sınıf Öğretmenliği Bölümü Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim etkinliklerinin değerlendirilmesi ile ilgili olarak hazırlanan temel soruların altında; görüş belirlemeye yönelik olumlu-olumsuz alternatifler içeren katılım soruları oluşturulmuştur. Sorulara verilen cevaplar likert ölçeği ile incelenmeye çalışılmıştır. Ayrıca örneklem grubunun konuyla ilgili farklı düşüncelerini ifadelendirmelerine imkan vermek üzere, her temel sorunun arkasına konuyla ilgili açık uçlu bir soruya yer verilmiştir. Anket formunun sonuna da konuyla ilgili diğer görüş ve değerlendirmelerini açıklayabilmeleri için açık uçlu bir soru daha yerleştirilmiştir.

Anket formu örneklem grubuna şahsen dağıtılmış ve formun doldurulmasıyla ilgili açılayıcı bilgiler verilmiştir. Formlar doldurulduktan sonra yine bizzat tarafımızdan toplanmıştır. Anket formlarının değerlendirilmesi sürecinde ders içi etkinliklerde ve ders dışı görüşmelerde konuyla ilgili bilgi alış-verişinde bulunulmuştur.

5.3. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Anket formunda yer alan temel ve katılım sorularına verilen cevaplar teker teker gözden geçirilerek, veriler bilgisayara aktarılmış

ve gerekli istatistikî işlemler yapılmıştır. Derecelenme örneklerindeki bilgiler kontrol edilerek yüzde ve frekans dağılımları belirlenmiştir.

Değerlendirme ve yorumlar yüzde ve frekans dağılımları ile açık uçlu sorulara verilen cevaplar dikkate alınarak yapılmıştır. Yüzdelik veriler ve tablolar yorumlanırken; "tamamen katılıyorum" ve "katılıyorum" seçenekleri olumlu, "katılmıyorum" ve "hiç katılmıyorum" seçenekleri olumsuz, "kısmen katılıyorum" seçeneği ise kararsız sonuçlar şeklinde değerlendirilmiştir. Katılım sorularındaki seçenekler yüzdelik oranları esas alınarak ifadelendirilmiştir. Açık uçlu sorulara verilen öneri karakterli cevaplar açıklayıcı dipnotlar olarak, yoğunluk sırasına ve çoğunlukla örneklem grubunun kendi ifade biçimleri ile aynen aktarılmıştır.

6. Bulgular ve Yorumları

Bu bölümde önce araştırmaya katılan örneklem grubunun kişisel özellikleri hakkında bilgi verilecektir. Sonra da örneklem grubunun "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi" öğretim etkinlikleri ile ilgili değerlendirmeleri verilerek yorumlanmaya çalışılacaktır.

6.1-Örneklem Grubunun Kişisel Özellikleri

6.1.1. Örneklem Grubunun Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Tablo 1:

Cinsiyetiniz?	N	%
Kız	111	55,5
Erkek	89	44,5
Toplam	200	100,0

Tablo 1'de görüleceği üzere, araştırmaya katılan örneklem grubunun %55,5'i kız, %44,5'i de erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın uygulama alanının sonuç üzerinde yönlendirici etkisinin olduğu söylenebilir. Ancak son yıllarda ÖSS'de kız öğrencilerin başarı oranlarının erkek öğrencilere nispetle daha yüksek oluşu ve Sınıf Öğretmenliği Bölümünün kız öğrenciler tarafından daha çok tercih edilişinin de sonuçlar üzerinde etkisinin olduğu bir realitedir.

6.1.2. Örneklem Grubunun Mezun Oldukları Okul Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 2:

Mezun olduğunuz lise?	N	%
Lise	92	46,0
Anadolu Lisesi	49	24,5
Anadolu Öğretmen Lisesi	16	8,0
İmam-Hatip Lisesi	3	1,5
Diğer	39	19,5
Cevapsız	1	,5
Toplam	200	100,0

Tablo 2'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğrencilerin %46'sı genel lise, %24,5'i Anadolu Lisesi, %8,0'ı Anadolu Öğretmen Lisesi, %1,5'i İmam-Hatip Lisesi, %19,5'i de diğer Meslek ve Teknik lise mezunlarından oluşmaktadır. Sonuçların oluşmasında eğitim sistemimizin hala mesleki ve teknik eğitim yerine genel öğretimi teşvik edici olmasının etkisinin olduğu söylenebilir. Anadolu Öğretmen Lisesi mezunlarının oranının düşük olması anlamlı görülmektedir. Eğitim Fakültelerinin tercih edilmesi halinde ek puan alan bu okul mezunlarının bu bölümü tercih etmemelerinin nedenleri tartışılmalıdır.

6.1.3. Örneklem Grubunun Yaş Durumlarına Göre Dağılımı

Tablo 3:

Yaşınız?	N	%
19	2	1,0
20	12	6,0
21	80	40,0
22	69	34,5
23	22	11,0
24	9	4,5
25	5	2,5
32	1	,5
Toplam	200	100,0

Tablo 3'de görüleceği üzere, örneklem grubunun %40,0'ı 21 yaşında, %34,5'i 22 yaşında, %11,0'ı 23 yaşında, %4,5'i 24 yaşında, %2,5'i 25 yaşında, %1,0'ı 19 yaşında, %0,5'i (bir kişi) de 32 yaşındadır. Örneklem grubu 21-24 yaş grubunu oluşturmaktadır. Öğrenim kademesi ve süresi dikkate alındığında, yaş dağılımının öğrenim kademesine uygun olduğu söylenebilir. Çünkü örneklem grubu, 4 yıllık öğrenim süreli Eğitim Fakültesi 4. sınıf öğrenci grubundan oluşmaktadır.

6.2. Örneklem Grubunun Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi ile İlgili Görüşleri

Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer alan DKAB dersi eğitim ve öğretim etkinliklerinin değerlendirilmesine geçmeden önce, ülkemizdeki din eğitimi-öğretimi tartışma alanları ve niteliklerini esas alarak, Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin zorunlu dersler arasında yer alıp / almaması, bu derslerin ilköğretim 4. ve 5. sınıflarda kim tarafından okutulması ile ilgili görüşlerini belirlemek; amacıyla temel, katılım ve açık uçlu olmak üzere çeşitli sorular yöneltilmiştir. Bu başlık altında öncelikle bu sorulara verilen cevaplar değerlendirilecektir. Örneklem grubunun dersinin zorunlu dersler arasında yer alıp/almaması hususundaki görüşlerini tespit emek üzere; DKAB "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin İlköğretim 4. ve 5. sınıflar için zorunlu dersler arasında yer alması hakkında ne düşünüyorsunuz?" şeklinde düzenlenen soruya ve olumlu-olumsuz alternatif görüşler içeren katılım sorularına verilen cevapların dağılımı Tablo 4'te görüldüğü şekilde oluşmuştur.

6.2.1. Örneklem Grubunun DKAB Dersinin Zorunlu Dersler Arasında Yer Alması İle İlgili Görüş ve Değerlendirmeleri

Tablo 4:

DKAB dersinin ilköğretim 4 ve 5. sınıflar için zorunlu dersler arasında yer alması hakkında ne düşünüyorsunuz?	Tamamen katılıyorum		Katılıyorum		Kısmen katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç katılmıyorum		Cevapsız		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
DKAB dersinin zorunlu dersler arasında yer alması laikliğe aykırıdır	9	4,5	5	2,5	16	8,0	68	34,0	100	50,0	2	1,0	200	100,0

Din Bireysel ve toplumsal bir ihtiyaç ise zorunlu olarak okutulmalıdır.	99	49,5	63	31,5	21	10,5	12	6,0	5	2,5			200	100,0
Çok kültürlü bir sosyal yapıya sahip olan ülkemizde DKAB dersi zorunlu olmamalıdır.	9	4,5	17	8,5	16	8,0	88	44,0	67	33,5	3	1,5	200	100,0
Din doğru öğretilirse birlik ve bütünlüğü sağlayıcı bir özelliğe sahiptir	141	70,5	50	25,0	7	3,5	1	0,5	1	0,5			200	100,0
Doğru dinin öğretileceği yer okul olduğu için zorunlu olarak okullarda okutulmalıdır.	57	28,5	71	35,5	48	24,0	15	7,5	6	3,0	3	1,5	200	100,0
İlköğretim dört ve beşinci sınıf öğrencileri somut işlemler dönemi özelliği taşıdığından DKAB dersinin zorunlu olarak okutulması uygun değildir	6	3,0	16	8,0	44	22,0	87	43,5	46	23,0	1	0,5	200	100,0
Çok kültürlü bir toplumda DKAB dersi öğretim programı farklılıkları kuşatacak şekilde hazırlanarak okullarda zorunlu olarak okutulmalıdır	45	22,5	75	37,5	45	25	23	1,5	7	35	5	25	200	100,0

Tablo 4'te de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğrencilerin %84'ü Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin, İlköğretim 4. ve 5. sınıflar için zorunlu dersler arasında yer almasının laikliğe aykırı olduğu görüşüne katılmadığını, "hiç katılmıyorum" veya "katılmıyorum" şeklinde belirtilirken, %7,0'ı da DKAB dersinin zorunlu dersler arasında yer almasının laikliğe aykırı olduğu görüşlerini "tamamen katılıyorum" veya "katılıyorum" şeklinde ifade etmiştir. Bu görüşe kısmen katıldıklarını, dolayısıyla konuyla ilgili kararsızlıklarını "kısmen katılıyorum" cevabını işaretleyerek

belirtenlerin oranı ise %8,0'dır. %1,0 (2 kişi) de soruyu cevapsız bırakmıştır.

Cevapların dağılımı incelendiğinde, Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü son sınıf öğrencilerinden oluşan örneklem grubunun büyük bir çoğunluğunun, "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin zorunlu dersler arasında yer alması laikliğe aykırıdır." görüşüne katılmadıkları, başka bir ifade ile bu görüşe olumsuz tavır aldıkları görülmektedir. Bu görüşe katılanların veya olumlu tavır alanların oranı ise oldukça düşüktür. Bu konuda olumlu-olumsuz görüş bildirmeyen veya herhangi bir tavır almayanların oranı, olumlu görüş bildirenlere kıyasla yüksek görünse de, katılım oranı esas alındığında yine de oldukça düşük sayılabilir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin zorunlu dersler arsında yer alması hakkındaki düşüncelerini belirlemek amacıyla hazırlanan; "Din bireysel ve toplumsal bir ihtiyaç ise zorunlu olarak okutulmalıdır." şeklinde oluşturulan katılım sorusuna, araştırmaya katılan öğrencilerin %81,0'ı "tamamen katılıyorum" veya "katılıyorum" şeklinde olumlu cevap verirken, %8,5'i "katılmıyorum" veya "hiç katılmıyorum" şeklinde olumsuz cevap vermiştir. %10,5'i de "kısmen katılıyorum" seçeneğini işaretleyerek bu konudaki kararsızlıklarını belirtmiştir.

Cevapların dağılımı esas alındığında, araştırmaya katılan öğrencilerin çok büyük bir kısmının "Din bireysel ve toplumsal bir ihtiyaçtır ve zorunlu olarak okutulmalıdır." görüşünde oldukları söylenebilir. Bu görüşe katılmayanların veya bu konuda kararsız tutum sergileyenlerin oranı ise oldukça düşüktür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin zorunlu dersler arasında yer alıp/almaması ile ilgili görüşlerini tespit etmek amacıyla; "Çok kültürlü bir sosyal yapıya sahip olan ülkemizde DKAB dersi zorunlu olmamalıdır." şeklinde oluşturulan alternatif katılım sorusuna, öğrencilerin %13,0'ı "katılıyorum" veya "tamamen katılıyorum" şeklinde cevap verirken, %77,5'i "katılmıyorum" veya "hiç katılmıyorum" şeklinde cevap vermiştir. %8,0'ı ise soruyu "kısmen katılıyorum" seçeneğini işaretleyerek cevaplamıştır. %1,5 (3 kişi) de soruyu cevapsız bırakmıştır.

Yine araştırmaya katılan öğrencilerin DKAB dersinin zorunlu dersler arsında yer alması ile ilgili görüşlerini belirlemek üzere; "Din doğru öğretilirse birlik ve bütünlüğü sağlayıcı bir özelliğe sahiptir." şeklinde düzenlenen katılım sorusuna, örneklem grubunun %95,5'i "tamamen katılıyorum" veya "katılıyorum" şeklinde olumlu cevap verirken, %1,0 (sadece 2 kişi) "katılmıyorum" veya "hiç

katılmıyorum" şeklinde olumsuz cevap vermiştir. %3,5'i de bu konudaki kararsızlıklarını "kısmen katılıyorum" seçeneğini işaretleyerek ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan örneklem grubunun %64,0'ı, DKAB dersinin zorunlu dersler arsında yer alması ile ilgili görüşleri belirlemek üzere hazırlanan; "Doğru dinin öğretileceği yer okul olduğu için DKAB dersi zorunlu olarak okullarda okutulmalıdır." katılım sorusuna, "katılıyorum" veya "tamamen katılıyorum" şeklinde cevap vererek, konuyla ilgili olumlu görüş bildirirken, %10,5'i "katılmıyorum" veya "hiç katılmıyorum" seçeneklerini işaretleyerek bu konuda olumsuz bir tavır sergilemiştir. %24,0'ı da "kısmen katılıyorum" cevabını vererek konuyla ilgili kararsızlıklarını ifade etmiştir. %1,5 (3 kişi) de soruyu cevapsız bırakmıştır.

Cevapların dağılımına bakıldığı zaman; DKAB dersinin zorunlu olarak okulda okutulması konusunda olumlu, olumsuz ve kararsız görüş bildirenlerin oranlarında, önceki katılım sorularına verilen cevaplarla kıyaslandığında, az da olsa bir farklılaşmanın oluştuğunu söylemek mümkündür. Bu oluşum da deneklerin konuyla ilgili görüşlerinin yeterince sağlıklı oluşmadığı izlenimi uyandırmaktadır.

DKAB dersinin ilköğretim 4. ve 5. sınıflar için zorunlu dersler arasında yer alması ile ilgili görüşlerini belirlemek üzere; "İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri somut işlemler dönemi özelliği taşıdığından DKAB dersinin zorunlu olarak okutulması uygun değildir." şeklinde hazırlanan diğer bir katılım sorusuna, araştırmaya katılan öğrencilerin %11,0'ı "katılıyorum" veya "tamamen katılıyorum" seçeneklerini işaretleyerek, konuyla ilgili olumlu görüş bildirirken, %66,5'i "katılmıyorum" veya "hiç katılmıyorum" cevabını vererek bu konuda olumsuz bir tavır takınmıştır. %22,0'ı da "kısmen katılıyorum" seçeneğini işaretleyerek konu hakkında kararsız olduklarını belirtmiştir. %0,5 (1 kişi) ise soruyu cevapsız bırakmıştır.

Cevapların dağılımı incelendiğinde; konu hakkındaki temel soruyla ilgili görüşlerini belirlemek üzere olumlu-olumsuz alternatifli hazırlanan katılım sorularına verilen cevapların büyük ölçüde örtüştüğü söylenebilir. Öğrencilerin cevaplarının oluşumunda, 4. özellikle 5.sınıf öğrencilerinin artık soyut işlemler dönemi özelliği taşıdıkları veya somut işlemlerden soyut işlemler dönemine geçiş sürecini yaşadıklarının farkında olmaları yanında, programın içeriğinin ağırlıklı olarak somut konulardan oluştuğu bilincine sahip olmalarının etkisinin de olduğu gözlenmiştir.

Araştırmaya katılan örneklem grubunun %60,0'ı DKAB dersinin ilköğretim 4. ve 5. sınıflar için zorunlu dersler arasında yer

alması hakkındaki düşüncelerini tespit etmek üzere; "Çok kültürlü bir toplumda DKAB dersi öğretim programı farklılıkları kuşatacak şekilde hazırlanarak okullarda zorunlu olarak okutulmalıdır." şeklinde düzenlenen şartlı katılım sorusuna, "katılıyorum" veya "tamamen katılıyorum" seçeneklerini işaretleyerek, olumlu cevap verirken, %15,0'ı "katılmıyorum" veya "hiç katılmıyorum" cevabını vererek, konu hakkında olumsuz düşündüklerini göstermiştir. %22,5'i de "kısmen katılıyorum" seçeneğini işaretleyerek konu hakkındaki kararsızlıklarını belirtmiştir. %2,5'i ise soruyu cevapsız bırakmıştır.

Örneklem grubunun cevaplarının dağılımında, konunun sürekli kamuoyunda tartışılıyor olmasının yönlendirici etkisinin izleri gözlenmektedir. Nitekim konuyla ilgili açık uçlu soruya verilen cevaplarda, kamuoyunda konu ile ilgili lehte ve aleyhte sık tekrarlanan söylemlerle benzerlik gözlenmekte zaman zaman da atıflar yapılmaktadır.[8]

---

[8] Amaç dinin doğru öğretilmesi ve toplum ihtiyacının karşılanması olduğuna göre, çarpıtılmadan din derslerinin okullarda zorunlu olarak verilmesi gerekir / Toplumun ihtiyaçları dikkate alınmalı, farklı kültür ve dinler hakkında da bilgi verilmelidir / DKAB dersi zorunlu olarak okutulmalıdır / Çocukların dini duyguları istismar edilmeden ders okutulmalı; cemaat, gruplaşma ve dini kamplaşmaya yönelmeleri engellenmelidir / Ders okullarda zorunlu okutulmalıdır. Bunun laikliğe aykırı bir tarafı yoktur / Ders toplum birliği açısından kesinlikle gerekli bir derstir / Bence DKAB dersi bu dönemde okutulmalıdır. Çünkü çocuk dini bir araç olarak gören örgütlere karşı daha bilinçli olur / Zorunlu dersler arasında olması bence yanlış. Çünkü dinde zorlama yoktur / DKAB dersi ilköğretim 4 ve 5. sınıflarda zorunlu olarak okutulmalıdır. Çünkü en sağlıklı ve doğru din eğitiminin okullarda verileceğine inanıyorum / Bu derse faklı mezheplerde eklenerek işlenmeli öğrenciye bunların var oldukları belirtilmelidir / Zorunlu olarak okutulmalıdır. Çünkü öğretmen öğrencinin seviyesine uygun bir şekilde konuları anlatır ve öğrenme kolaylaşır. Dışarıdan öğrenilen bilgiler çocuğun seviyesinde olmadığı için çocuk bunları anlayamaz / Bu ders okullarda seçmeli ve isteğe bağlı olmalıdır. Çünkü toplumda mezhep ve din farklılıkları vardır. / Dinde zorlama olmamalıdır. İnsan din konusunda özgür iradesini kullanarak eğitimini tamamlamalıdır. / İlköğretimde aşırıya kaçılmadan din dersi verilmelidir / Din bazı şeyleri belirlemede temelde ilkokul öğrencisinde temelini okutuyorsak ben doğru bir din eğitimi vermeli ve çocuğu din çıkmazına girip farklı grupların oyuncağı olmasından kurtarmalıyız / Ağaç yaş iken eğilir diye bir atasözümüz vardır. Çocuklara bu yaşta ne verirsek alırlar. 15-20 yaşından sonra bir kişiye bir şeyler veremezsin. Çünkü o kişinin kişiliği çoktan oturmuştur / DKAB dersi mutlaka verilmelidir. Çünkü yanlış bilgiler okulda düzeltilebilir ve en doğru bilgiler okulda verilebilir / Bence 4. ve 5. sınıflarda okutulmamalı. Öğrenciye 2. kademeden itibaren verilmelidir. Öğrenciler bu zamanda yanlış öğrenmeyle

6.2.2. Örneklem Grubunun İlköğretim 4. ve 5. Sınıflardaki DKAB Dersinin Kim Tarafından Okutulması İle İlgili Görüş ve Değerlendirmeleri

Ülkemizde dün olduğu gibi, bugün de sürekli tartışılan konulardan bir diğeri de ilköğretimin ilk kademesinde programda yer alan DKAB dersini kimin okutacağı hususudur. Üzülerek belirtmeliyiz ki; günümüzde hala din eğitiminin niteliğinden ziyade, meşruluğu ve din eğitimi politikaları tartışılmaktadır. İlköğretimin 4. ve 5. sınıflarında DKAB dersi büyük ölçüde sınıf öğretmenleri veya yöneticiler tarafından yürütülmektedir[9]. Branş öğretmeni görevlendirilmesi uygulamaları henüz yaygınlaştırılmış değildir.

Bu tartışma ve uygulamalardan hareketle Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin konuyla ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla; "İlköğretim 4. ve 5. sınıflardaki DKAB dersi kim tarafından okutulmalıdır?" temel sorusu ve konuyla ilgili katılım soruları hazırlanarak kendilerine yöneltilmiştir. Alınan cevapların dağılımı Tablo 5'te görüldüğü şekilde oluşmuştur.

Tablo:5

İlköğretim 4 ve 5. sınıflardaki DKAB dersi kim tarafından okutulmalıdır?	Tamamen katılıyorum		Katılıyorum		Kısmen katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç katılmıyorum		Cevapsız		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
DKAB dersi sınıf öğretmenleri tarafından okutulmalıdır.	25	12,5	33	16,5	61	30,5	63	31,5	5	,5	3	1,5	200	100,0
DKAB dersi branş	62	31,0	72	36,0	26	13,0	23	11,5	5	,5	2	1,0	200	100,0

bilimi ikinci plana atıp, her şeyi dine bağlamaktadır / Öğrencilerin doğru ve gerçek bilgiye ulaşmaları ancak okullarda mümkün olur. Okul dışındaki kurumlarda din saptırılmaktadır / Devlet din konusunda tarafsız olmalı. Zorunlu din eğitimi taraf tutulmuş gibi izlenim veriyor. Diğer din ve mezheplerde temsil edilmeli eğitimler seçmeli ders olarak verilmeli / Bence DKAB veya din kültürü kişiye özeldir. Zorunlu olmamalıdır. Hiçbir okulda okutulmamalıdır. Öğrenecek olan, öğrenmek isteyen öğreneceği yeri bulur / Din toplumda birlik ve bütünlüğü sağlayıcı bir unsur olduğundan okutulmasında yarar görüyorum.

[9] Krş. Aydın, M. Z., *Din Öğretiminde Öğretmenlerin Branşlaşmaları*, s. 19; Akgün, V., *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, s. 28; Aydın M. Ş., *Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi Öğretmeni*, s. 316.

öğretmenleri tarafından okutulmalıdır.													
DKAB dersi idareciler tarafından okutulmalıdır	3	1,5	2	1,0	5	2,5	60	30,0	27	3,5	3	1,5	200	100,0
DKAB dersi İlahiyat Fakültesi DKAB Bölümü mezunu öğretmenler tarafından okutulmalıdır.	83	41,5	54	27,0	28	14,0	22	11,0	1	,5	2	1,0	200	100,0

Tablo 5'te de görüleceği üzere, araştırmaya katılan örneklem grubunun %29,0'ı "İlköğretim 4. ve 5. sınıf DKAB dersi sınıf öğretmenleri tarafından okutulmalıdır." şeklinde düzenlenen katılım sorusuna, "katılıyorum" veya "tamamen katılıyorum" şeklinde olumlu cevap verirken, %39,0'ı "katılmıyorum" veya "hiç katılmıyorum" seçeneklerini işaretleyerek, soruya olumsuz cevap vermiştir. %30,5'i ise, "kısmen katılıyorum" cevabı ile konu hakkındaki kararsızlıklarını belirtmiştir. %1,5'i (3 kişi) de soruyu cevapsız bırakmıştır. Cevapların dağılımı ve oluşumuna bakıldığında, öğrencilerin DKAB dersini kimin okutması gerektiği ile ilgili düşüncelerinin berrak ve objektif olmadığı ve farklılıklar gösterdiği söylenebilir. Nitekim subjektif yaklaşımlar ve düşünce farklılıkları açık uçlu soruya verilen cevaplarda daha da belirginleşmektedir[10].

[10] Branş öğretmenleri vermeli ama branş öğretmenlerinin 4.ve 5.sınıf öğrencilerinin gelişim özellikleri hakkında ne kadar bilgi sahibi oldukları tartışılır / DKAB dersini sınıf öğretmenleri vermelidir. Çünkü branş öğretmenleri çocuğun gelişim özelliklerini yeterince bilemezler / Ders, branş öğretmenleri tarafından verilmeli, ancak öğretmenler Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda ülke bütünlüğü göz önünde bulundurularak eğitilmelidir / Kesinlikle alanında son derece yeterli, öğrenci psikolojisini iyi bilen, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı ve din öğretimi konusunun çok hassas bir konu olduğunun idrakinde olan eğitimciler tarafından okutulmalıdır / Bu ders sınıf öğretenleri tarafından okutulmalıdır. Çünkü bu dersi öğrencinin seviyesinde en iyi anlatan kişinin sınıf öğretmenin olacağını düşünüyorum / Sınıf öğretmeninin okutmasını uygun buluyorum. Branş öğretmenleri farklı yerlerden mezun olduğu zaman farklı düşünen bireyler ortaya çıkacağını düşünüyorum. Böylece toplumumuzda farklı dini görüşler ortaya çıkar / Günümüz Türkiye'sinde çok

"İlköğretim 4. ve 5. sınıflardaki DKAB dersi kim tarafından okutulmalıdır?" temel sorusu doğrultusunda düzenlenen; "DKAB dersi branş öğretmenleri tarafından okutulmalıdır." katılım sorusuna, araştırmaya katılan öğrencilerin %67'si "katılıyorum" veya "tamamen katılıyorum" seçeneklerini işaretleyerek olumlu cevap vermiştir. %19,0'ı ise "katılmıyorum" veya "hiç katılmıyorum" şeklinde konuyla ilgili olumsuz düşünce belirtirken, %11,5'i "kısmen katılıyorum" cevabı ile konu hakkındaki kararsızlıklarını ifade etmiştir. %1,0'ı (2 kişi) de soruyu cevapsız bırakmıştır.

Cevapların oluşumuna bakıldığında, bir önceki soruya verilen cevapların zıttına bir oluşum ve dağılımın oluştuğu görülür. Şöyle ki, branş öğretmeni okutmalıdır diyenlerin oranında ciddi bir artış gözlenirken, kararsızların oranında önemli bir düşüş görülmektedir. Cevapların oluşumunda öğrencilerin DKAB dersinin sınıf öğretmenleri tarafından okutulmasındaki zorlukların farkında oluşlarının yönlendiriciliği gözlenmektedir. Nitekim açık uçlu soruya verilen cevaplarda öğretim etkinliklerinde öğretmenin alan bilgisi yeterliğinin önemine vurgulamalar yapılmaktadır[11]. Bununla birlikte

---

hassas bir konu olduğu için bence, bu konuda eğitim verecekler seçilmelidir. Fakat ülkemizde bu seçim "kayırmasız" olamayacağı için tabi ki de işin bileni tarafından bu dersler verilmeli / Çocukların gelişim özelliklerini dikkate alarak öğretim yapılmalıdır. Öğretmen çok iyi bir model olmalıdır diye düşünüyorum / DKAB dersi ile ilgili gerekli bilgilerle donatılmış, uygar ve objektif biri olmalıdır.

11 Branş öğretmenleri tarafından okutulmalıdır, çünkü konuya daha hakimler / Uzman kişiler tarafından eğitim-öğretim yapılmalı ki olası yanlış bilgilerin, sakıncalı sonuçların önüne geçilebilsin / DKAB dersi bu konuda uzman olan kişiler tarafından okutulursa daha sağlıklı olur. Çünkü sınıf öğretmeni her konuyu detaylı bilmeyebilir / Bu dersle ilgili yanlış eksik bilgilere sahipse dersi okutacak kişi bu öğrenci için yanlış eksik öğrenme olacağını gösterir. Ne aşırı bağlılıkla ne de aşırı umursamaz bir tavırla ders anlatılmamalı / En önemli bir ders olan Din dersi elbette alnında uzman kişilerce öğrenciye öğretilmelidir. Gerek davranış gerek bilgi yönünden bu kişilere ihtiyaç vardır. din kafada soru işareti bıraktırmayacak kişilerin sunumuyla anlaşılır / Bence branş öğretmenlerinin okutması daha uygundur. Çünkü onlar bu konu ile ilgili yükseköğrenim görüyorlar / Okutacak kişiler bunun eğitimini almış kişiler olmalıdır. Kulaktan dolma bilgilerle din eğitimi verilmez / Branş öğretmenlerinin gelmesini isterim. Sonuçta bütün öğretmenlerin din konusunda bilgileri olabilir ancak somut dönemdeki öğrenciye dini nasıl öğreteceğini bilmesi mümkün değildir. Ayrıca konuyla ilgili yapılan diğer araştırma sonuçları da, araştırmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Krş. Köylü, M., *Öğretmen Adaylarına Göre Öğretmenlik*, s.8; Buyrukçu, R., *İlköğretimde Din ve Ahlak Öğretimine Genel Bir Bakış*, s.180-181.

sorunun cevaplanmasında önceki soruya verilen cevaplarla ortaya çıkan uyumsuzluk ve farklılık, tartışılması gereken önemli bir problem alanı oluşturmaktadır. Kanaatimizce örneklem grubunun konuyla ilgili düşünce ve değerlendirmelerinde, bilimsel gerçekliklerle birlikte siyasi duygusallıklar da etkileyici ve yönlendirici olmaktadır.

Araştırmamıza katılan örneklem grubunun %93,5'i "İlköğretim 4. ve 5. sınıflardaki DKAB dersi kim tarafından okutulmalıdır?" sorusunun cevabını belirlemek üzere hazırlanan "DKAB dersi idareciler tarafından okutulmalıdır." katılım sorusuna, "hiç katılmıyorum" veya "katılmıyorum" şeklinde olumsuz cevap verirken, %2,5'i (sadece 5 kişi) "tamamen katılıyorum" veya "katılıyorum" seçeneğini işaretleyerek konuyla ilgili olumlu görüş bildirmiştir. %2,5'i de "kısmen katılıyorum" seçeneğini işaretleyerek, konu hakkındaki kararsızlıklarını ifade etmiştir. %1,5'i ise soruyu cevapsız bırakmıştır.

Cevapların oluşumu ve dağılımı incelendiğinde, öğrenciler eğitim-öğretim etkinliklerinde öğretmenin yeri ve öneminin bilincindedir. Çünkü hemen hemen tamamı dersin idareciler tarafından verilmesi görüşüne ve uygulamalarına karşıdır. Ayrıca konuyla ilgili ilk iki katılım soruuna verilen cevaplarda farklılaşmalar gözlenirken, bu sorunun cevabında bir homojenlik gözlenmektedir.

"İlköğretim 4. ve 5. sınıf DKAB dersi kim tarafından okutulmalıdır?" temel sorusu çerçevesinde oluşturulan; "DKAB dersi İlahiyat Fakültesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümü mezunu öğretmenler tarafından okutulmalıdır." katılım sorusuna araştırmaya katılan öğrencilerin %68,5'i "tamamen katılıyorum" veya "katılıyorum" şeklinde olumlu görüş bildirirken, %16,5'i "katılmıyorum" veya "hiç katılmıyorum" seçeneklerini işaretleyerek olumsuz görüş belirtmiştir. %14,0'ı da bu konudaki kararsızlıklarını "kısmen katılıyorum" cevabını vererek açıklamıştır. %1,0 (2 kişi) de soruyu cevapsız bırakmıştır.

Cevapların dağılımı incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu, YÖK'ün öğretmen yetiştirme düzenlemeleri doğrultusunda branş öğretmenliğinin öğretim kademelerine göre oluşturulmasının kabullenilmesi şeklinde soruyu cevapladıkları söylenebilir. Ayrıca örneklem grubu genelde "branş öğretmeni olmak" ile İDKAB mezunu olmak arasında yeterince sağlıklı bir ilişki kurabilmiş değildir. Öğrenciler İDAKAB bölümünün ilköğretim DKAB dersi için öğretmen yetiştiren bir bölüm olduğu hakkında yeterli bilgi sahibi değillerdir. Nitekim DKAB dersi branş öğretmenleri tarafından okutulmalıdır, görüşüne sahip olanların oranı ile İDKAB mezunu öğretmenler tarafından okutulmalıdır, görüşüne sahip olanların oranı hemen hemen aynıdır.

Elde edilen veriler birlikte değerlendirildiğinde; örneklem grubunun çok büyük bir kısmı İlköğretim DKAB dersinin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümü mezunu veya İlahiyat Fakültesi mezunu branş öğretmenleri tarafından okutulması gerektiği görüşündedir. Öğrencilerin hemen hemen tamamı DKAB dersinin idareciler tarafından okutulmasına karşıdır. Örneklem grubunu oluşturan Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencileri öğrenim-öğretim etkinliklerinde öğretmenin rolünün farkındadır. Dolayısıyla öğretmen yeterliklerinde alan bilgisinin yeri ve önemi çerçevesinde görüşlerini oluşturmaya çalışmaktadır. Nitekim konuyla ilgili açık uçlu soruya verilen cevaplarda sık sık alan bilgisine duyulan ihtiyaç vurgulanmaktadır[12]. Ayrıca konuyla ilgili katılım sorularına verilen cevaplarda hemen hemen bir uyumluluk hakimdir. Yalnızca dersin sınıf öğretmenleri tarafından okutulması ile ilgili soruda kararsızların oranı biraz yükselmektedir.

Cevapların oluşumunda, örneklem grubunun kişisel özellikleri kadar, konunun kamuoyu tartışmalarındaki politik yansımalarının yönlendirici etkisinin olduğu da gözlenmektedir. Bununla birlikte geleceğin sınıf öğretmenlerinin konuyla ilgili görüşlerinde ciddi bir farklılaşmanın olduğu cevapların dağılımına yansımaktadır.

6.2.3. Örneklem Grubunun İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı Hakkındaki Görüş ve Değerlendirmeleri

Ülkemizde yapılan din eğitimi-öğretimi tartışmalarında üzerinde yoğunlaşılan bir diğer konu da DKAB dersi öğretim programlarıdır. Bazıları DKAB öğretim programlarının mezhebe bağlı bir anlayışla hazırlandığı görüşünü iddia ederken bazıları da DKAB öğretim programının dindar insan yetiştirmeyeceği görüşündedir. İddia ve görüşler genelde DKAB öğretim programından memnuniyetsizliği ifadelendirse de bu iddia ve görüşler bilimsel araştırmalarla temellendirilmiş değildir. İddia ve görüşlerde ideolojik

[12] En uygun olanı İlahiyat Fakültesi İDKAB bölümü mezunu öğretmenler tarafından okutulmasıdır. Çünkü hem alan bilgisine hem de pedagojik formasyona sahiptirler. / Branş öğretmenleri vermelidir / Branş öğretmenleri tarafından okutulmalıdır, çünkü konuya daha hakimler / Sınıf öğretmeninin DKAB dersi ile ilgili fazla bir birikimi olmayabilir. Branş öğretmenlerinin okutması daha iyi olur / Sınıf öğretmenlerine üniversitede iyi bir eğitim verilirse branş öğretmenlerine gerek kalmayacaktır / Bu konuda dersi elbette İlahiyat Fakültesi İlköğretim DKAB öğretmenliği mezununun vermesi daha iyi olacaktır / Bence bu ders bu konuda gerçekten bilgi sahibi olan kişiler tarafından okutulmalı.

ve teolojik kaygıların etkisi söz konusudur. Konuyla ilgili tartışmaları ilgililerin dikkatine sunarak, Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin, ders programlarında yer alan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi çerçevesinde, İlköğretim 4. ve 5. sınıf DKAB öğretim programı hakkındaki düşünceleri tespit etmek amacıyla hazırlanan, "İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda okutulan DKAB dersi öğretim programı hakkında ne düşünüyorsunuz?" temel sorusu ve alternatif katılım soruları kendilerine yöneltilmiştir. Sorulara verilen cevapların dağılımı Tablo 6'da görüldüğü şekilde oluşmuştur.

Tablo:6

İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda okutulan DKAB dersi öğretim programı	Tamamen katılıyorum		Katılıyorum		Kısmen katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç katılmıyorum		Cevapsız		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
DKAB dersi öğretim programı öğrencilerin gelişim özellikleri ve öğrenim ilke, teknik ve yöntemlerine uygun hazırlanmıştır.	10	5,0	94	47,0	73	36,5	20	10,0	1	0,5	2	1,0	00	00,0
DKAB dersi öğretim programı din ve ahlak bilgisinden çok vatandaşlık bilgisi içermektedir	4	,0	4	7,0	4	2,0	6	3,0	8	,0	4	2,0	200	100,0
DKAB dersi öğretim programı belirli mezhep inançları esas	6	,0	8	4,0	5	7,5	7	3,5	8	9,0	6	3,0	200	100,0

alınarak hazırlanmıştır.														
DKAB dersi öğretim programı dini ve ahlaki ilkelerle sosyal hayatın gerçekliklerini kapsamaktadır.	4	2,0	19	9,5	2	1,0	9	,5	3	,5	3	1,5	200	100,0

Tablo 6'da da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan örneklem grubunun %52,0'ı "DKAB dersi öğretim programı öğrencilerin gelişim özellikleri ve öğrenim ilke, teknik ve yöntemlerine uygun hazırlanmıştır" görüşüne, "katılıyorum" veya "tamamen katılıyorum" şeklinde olumlu görüş bildirirken, %10,5'i "katılmıyorum" veya "hiç katılmıyorum" şeklinde olumsuz görüş bildirmiştir. %36,5'i ise bu görüş hakkındaki kararsızlıklarını "kısmen katılıyorum" şeklinde açıklamıştır. %1,0 (2 kişi) de soruyu cevapsız bırakmıştır.

Cevapların dağılımına bakıldığında, Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin kendi ders programlarında yer alan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi programı çerçevesinde cevaplarını oluşturduklarını söylemek mümkündür. Cevapların oluşumunda öğrencilerin Gelişim ve Öğrenme, Eğitim ve Program Geliştirme, Öğretim İlke ve Yöntemleri, Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme gibi eğitim bilimleri derslerinde kazandıkları bilgi ve becerilerinin etkisinin olduğu da gözlenmektedir.

İlköğretim 4. ve 5. sınıf DKAB dersi öğretim programı hakkındaki görüş ve değerlendirmelerini belirlemek üzere hazırlanan temel soru doğrultusunda; "DKAB dersi öğretim programı din ve ahlak bilgisinden çok vatandaşlık bilgisi içermektedir" şeklinde düzenlenen katılım sorusuna, araştırmaya katılan öğrencilerin %19,0'ı "katılıyorum" veya "tamamen katılıyorum" şeklinde olumlu cevap verirken, %37,0'ı "katılmıyorum" veya "hiç katılmıyorum" seçeneklerini işaretleyerek olumsuz cevap vermiştir. %42,0'ı ise soruya "kısmen katılıyorum" cevabını vererek, bu konudaki kararsızlıklarını ifade etmiştir. %2,0'ı da soruyu cevapsız bırakmıştır.

Cevapların oluşumu ve dağılımı incelendiğinde, örneklem grubunun genelde konuyla ilgili olumlu veya olumsuz görüş bildirmede kararsızlık yaşadıkları söylenebilir. Bununla birlikte program hakkında olumlu görüş bildirenlerin oranı daha yüksek görülmektedir. Cevapların oluşumunda, öğrencilerin din ve ahlak konuları ile vatandaşlık bilgisi arasındaki ilişkiyi yeterince

kuramamalarının etkisinin olduğu gözlenmektedir. Nitekim açık uçlu soruya verilen cevaplarda "din ve ahlaki ilkeler vatandaşlık şuurunun kazanılmasına katkı sağlamalıdır" ifadelerinin yanında, inanç esaslarının öğretimini öncelikleyen ifadelere de rastlanmaktadır[13].

Araştırmaya katılan örneklem grubunun "%27,0'ı İlköğretim DKAB dersi öğretim programının belirli mezhep inançları esas alınarak hazırlandığı" görüşüne katıldıklarını, "katılıyorum" veya "tamamen katılıyorum" şeklinde ifade ederken, %52,5'i bu görüşe katılmadıklarını "katılmıyorum" veya "hiç katılmıyorum" seçeneklerini işaretleyerek belirtmiştir. %17,5'i ise bu konuda kararsız olduklarını "kısmen katılıyorum" şeklinde açıklamıştır. %3,0'ı da soruyu cevapsız bırakmıştır.

Cevapların oluşumu ve dağılımı esas alındığında, örneklem grubunun çoğunluğu İDKAB öğretim programının mezhebe bağlı bir anlayışla hazırlandığı düşüncesinde değildir. Cevapların oluşumunda örneklem grubunun belli bir mezhebi inanca sahip olmalarının ve öğretim programının beklentilerine uygunluğunun yönlendirici etkisinin olduğu söylenebilir. Ayrıca program üzerine kamuoyu özellikle de medyadaki dini içerikli tartışmaların etkisinin olduğu açık uçlu soruya verilen cevaplardan anlaşılmaktadır[14].

---

[13] Bence DKAB dersi yeterince sosyal hayatın gerçeklerini dini ve ahlaki ilkelerle açıklamıyor / Bence program sosyal, şeyler içermeli, çocuğa toplumsal davranışlar kazandırmalı / Programda hoşgörü, sevgi ve saygı kavramlarına daha çok yer verilmelidir / Programda daha fazla dini bilgiler içeren hatta ve hatta ibadete dayalı üniteler yer alması daha kapsamlı ve öğretici olur / Konular çocuğu sosyal hayatta iyi birer vatandaş olmaya hazırlıyor bence uygundur / Özellikle bu dönemdeki çocuklara verilecek din dersi ahlakla kesinlikle ilişkilendirilmeli. Ahlak temelli din öğretimi yapılmalı / DKAB programında vatandaşlık bilgisinin daha fazla yer alması gerektiğini düşünüyorum. Bu oran sınıf yükseldikçe azalabilir / Daha eltili ve kalıcı bilgiler verilmeli, ilkokul bitirip hiçbir dini eğitime sahip olamayan bir çok insan var. Bu ders geçiştirilecek bir ders değil, sağlam bir toplum için gerekli / Bu sınıflarda kullanılan din eğitimi çok hafifletilmiştir. Gelişim süreci bahane edilip hafif programlar uygulanıyor. İslam dini 7 yaşından itibaren din eğitimine başlatılmasını öneriyor. Program İslam dininden daha mı gelişmiş bir yapı? / Kitaplardaki bazı konular çok soyut somutlaştırılması oldukça zor. Kitabı hazırlayanlar bunu da dikkate almalı. Ayrıca diğer mezheplere yer verilmiyor buna da dikkat edilmeli.

[14] Hiçbir mezhepten bahsedilmiyor. Doğrusu da bu diye düşünüyorum / Burada da verilmek istenenden dışarı çıkılmakta, yok şunun din hakkındaki görüşü, yok bunun din hakkındaki sözleri aktarılmaktadır. Bence dinin tek kaynağı "mukaddes Kitap"tır ve kaynak kişilerdir / Program çocukların daha fazla ilgisini çekecek şekilde düzenlenmelidir. Gözlem yaptığım okulda çocukların

İlköğretim 4. ve 5. sınıf DKAB dersi öğretim programı hakkındaki görüşlerini belirlemek için düzenlenen temel soru çerçevesinde; "DKAB dersi öğretim programı dinî ve ahlakî ilkelerle sosyal hayatın gerçekliklerini kapsamaktadır" şeklinde yöneltilen katılım sorusuna, örneklem grubunun %81,5'i "katılıyorum" veya "tamamen katılıyorum" şeklinde olumlu cevap verirken, %6,0'ı "katılmıyorum" veya "hiç katılmıyorum" seçeneklerini işaretleyerek olumsuz görüş bildirmiştir. %11,0'ı da bu konudaki kararsızlıklarını "kısmen katılıyorum" şeklinde açıklamıştır. %1,5'i ise soruyu cevapsız bırakmıştır.

Cevapların dağılımı ve oluşumu birlikte değerlendirildiğinde, öğrencilerin oldukça büyük bir çoğunluğu DKAB öğretim programının sosyal hayatın gerçekliklerini kapsayacak şekilde hazırlandığı görüşündedir. Cevapların oluşumunda ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğretim programı ünite başlıklarının sosyal içerikli oluşturulmasının etkisi yanında, önceki programların ağırlıklı olarak dini içerikli oluşturulmasının ve tekrarların sıkıcılığının etkisinin olduğu söylenebilir.

6.2.4. Örneklem Grubunun Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü Ders Programında DKAB Dersinin Yer alışı Hakkındaki Görüş ve Değerlendirmeleri

İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda okutulan zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin kim tarafından okutulacağı hususundaki tartışmalar ve belirsizlik sonucu söz konusu dersin genelde sınıf öğretmenleri tarafından okutulması nedeniyle, Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümlerinde 2 (iki) kredi saatlik Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi programda yer almaktadır. Bu başlık altında Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin, sözü edilen dersin, anılan bölümün ders programında yer alışı ile ilgili görüş ve değerlendirmeleri belirlenmeye çalışılacaktır. Araştırmaya katılan örneklem grubuna; "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer alması hakkında ne düşünüyorsunuz?" şeklinde oluşturulan temel soru

---

derse ilgi duymadıklarını gördüm. Değişik öğretim teknikleri konulması belki bunu aşar / Öğretim programlarına; örneğin peygamberleri tanıyalım ya da peygamberimizi tanıyalım konularına peygamber sevgisini verecek şekilde değinilse daha güzel olur / Birçok dinden insanın bulunduğu toplumumuzda sadece İslam dininin özellikleri değil de, diğer dinlerin özellikleri üzerinde de durulabilir. Birçok öğrenci kendi dini olmadığı halde zorunlu olarak bu derse giriyor / Genellikle kitaplar ülkemizde çoğunluğun olduğu Sünni mezhebine göre hazırlanmaktadır, bence bu doğrudur.

çerçevesinde hazırladığımız olumlu ve olumsuz alternatifli katılım soruları yöneltilmiştir. Sorulara verilen cevapların dağılımı Tablo 7'de görüldüğü şekilde oluşmuştur.

Tablo:7

İlköğretim 4. ve 5. sınıf DKAB dersinin Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer	Tamamen katılıyorum		Katılıyorum		Kısmen katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç katılmıyorum		Cevapsız		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
DKAB dersi Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programlarında yer almamalıdır	9	4,5	10	5,0	14	7,0	81	40,5	86	43,0			200	100,0
DKAB dersi Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programlarında en az iki yarıyıl ve dört kredi saat olarak yer almalıdır.	22	11,0	49	24,5	53	26,5	58	29,0	17	8,5	1	0,5	200	100,0
DKAB dersi branş öğretmenleri tarafından verilecekse ders Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programlarında yer almamalıdır.	22	11,0	66	33,0	31	15,5	56	28,0	19	9,5	6	3,0	200	100,0

Tablo 7'de de görüleceği üzere, araştırmaya katılan öğrencilerin %9,5'i "DKAB dersi Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer almamalıdır." Şeklinde oluşturulan olumsuz anlamlı katılım sorusuna, "katılıyorum" veya "tamamen katılıyorum" seçeneklerini işaretleyerek olumlu cevap verirken, %83,5'i "hiç katılmıyorum" veya "katılmıyorum" şeklinde olumsuz cevap vermiştir. %7,0'ı ise konuyla ilgili kararsızlıklarını "kısmen katılıyorum" seçeneğini işaretleyerek belirtmiştir.

Verilerin dağılımı ve cevapların oluşumu değerlendirildiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin çok büyük bir kısmının DKAB dersinin programda yer alması gerektiği düşüncesinde olduğu çok açık bir şekilde görülmektedir. Cevapların oluşumunda mevcut idari düzenleme ve uygulamalarda anılan dersin sınıf öğretmenleri tarafından okutulmasının yönlendirici hatta zorlayıcı etkisinin olduğu söylenebilir. Çünkü öğrenciler öğretmen oldukları zaman dersi kendinin okutacaklarının farkındadırlar.

Araştırmaya katılan örneklem grubunun %35,5'i "DKAB dersi Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında en az iki yarı yıl ve dört kredi saat olarak yer almalıdır" şeklinde oluşturulan olumlu anlamlı katılım sorusuna, "katılıyorum" veya "tamamen katılıyorum" şeklinde olumlu cevap verirken, %37,5'i "katılmıyorum" veya "hiç katılmıyorum" seçeneklerini işaretleyerek olumsuz cevap vermiştir. %26,5'i de konu hakkındaki kararsızlıklarını "kısmen katılıyorum" şeklinde açılamıştır.

Cevapların dağılım ve oluşum analizinde, örneklem grubunun dersin bölüm programında yer alması ile ilgili olumlu görüşlerinin tersine, cevaplarda büyük ölçüde bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Başka bir ifade ile araştırmaya katılan öğrenciler dersin programda yer almasında gösterdikleri kararlılığı, dersin programda yer alış şekli ve süresi hususunda göstermemiştir. Örneklem grubu dersin programda yer alış şekli ve süresi hakkında farklı görüşlere sahiptir. Cevapların oluşumunda ders yükünün artmasının psikolojik etkisinin olduğu söylenebilir. Çünkü öğrenci psikolojisi gereği öğrenciler genelde ders çeşidi ve yükünün az olması düşüncesindedirler.

DKAB dersinin Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer alışı ile ilgili olarak düzenlenen temel soru doğrultusunda hazırlanan; "DKAB dersi branş öğretmenleri tarafından verilecekse, Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programlarında yer almamalıdır" olarak hazırlanan şartlı anlamlı katılım sorusuna; araştırmaya katılan öğrencilerin %44,0'ı "katılıyorum" veya "tamamen katılıyorum" şeklinde olumlu cevap verirken, %37,5'i "katılmıyorum" veya "hiç katılmıyorum" seçeneklerini işaretleyerek olumsuz cevap vermiştir. %15,5'i de bu konudaki kararsızlıklarını "kısmen katılıyorum" şeklinde belirtmiştir. %3,0'ı ise soruyu cevapsız bırakmıştır.

Cevapların oluşumu ve dağılımı değerlendirildiğinde, öğrencilerin DKAB dersinin anılan bölümün ders programında yer alması hususunda farklı görüşlere sahip oldukları görülmektedir. Cevapların oluşmasında, DKAB dersinin kim tarafından okutulacağı hususundaki aktüel tartışmaların etkisinin olduğu gözlenmektedir. Nitekim açık uçlu soruya verilen cevaplarda öğrencilerin bazıları

kendilerinin bu dersi verebilecek bilgi, beceri ve davranışa sahip olduklarını belirterek, dersi kendilerinin okutması gerektiğini dillendirmektedir[15]. Farklı görüşlere rağmen öğrencilerin çoğunun DKAB dersinin Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer almasına olumlu baktıkları söylenebilir.

6.2.5. Örneklem Grubunun Sınıf Öğretmenliği Bölümü Ders Programında Yer Alan DKAB Dersinin Eğitim-Öğretim Uygulamaları Hakkındaki Görüşleri

Yukarıda da ifade edildiği üzere ülkemizde, din eğitim-öğretimi üzerine tartışmalar çoğunlukla niteliksel değerlendirmeler yerine, politik kaygılara dayanmaktadır. Başka bir ifade ile din eğitim-öğretimi tartışmaları meşruiyet üzerine yoğunlaşmakta, nitelik ihmal edilmektedir. Bu başlık altında Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin kendi ders programlarında yer alan DKAB dersi eğitim-öğretim uygulamaları hakkındaki görüş ve değerlendirmeleri tespit edilmeye, başka bir deyişle; DKAB dersi Sınıf Öğretmenliği Bölümlerinde nasıl işleniyor?, Sorusuna cevap bulunmaya çalışılacaktır.

Araştırmaya katılan örneklem grubunun konuyla ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla "Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer alan DKAB dersinin eğitim-öğretim uygulamaları hakkında ne düşünüyorsunuz?" temel sorusu çerçevesinde, olumlu veya olumsuz alternatif özellikleri taşıyan çeşitli katılım soruları oluşturulmuştur. Sorulara verilen cevapların dağılımı Tablo 8'de görüldüğü şekilde yoğunlaşmıştır.

---

[15] Biz DKAB dersini eğitim fakültelerinde okuyoruz ve bu dersi öğretecek gerekli bilgi ve beceriye sahibiz. Dersin branş öğretmeni tarafından verilmesi bize karşı büyük haksızlık. Madem bize güvenmiyorsunuz neden diğer dersleri vermemize izin veriyorsunuz?/ DKAB dersinin bölümümüzde olması avantajdır. Çünkü öğretmenlik için gideceğimiz yerlerde branş öğretmeni olmayabilir. O zaman iş bize düşer / Eğer bizlere müzik, resim, beden gibi branş öğretmenlerinin gireceği dersler gösteriliyorsa bu ders de gösterilmeli / Bu dersin programda yer alması gerekli. Çünkü belirttiğim gibi bu ders sınıf öğretmeni tarafından verilmeli. Bu yüzden sınıf öğretmenleri iyi bir öğretici durumuna getirilmeli / Bu dersi sınıf öğretmeni vermeli. Dolayısıyla eğitim fakültesinde ders programında bulunmalıdır / Bu ders programda yer almalıdır. Çünkü çocuk okul çağında ilk olarak sınıf öğretmeni ile iletişime giriyor ona güveniyor. / Sınıf öğretmeninin yeterli bilgisi varsa sınıf öğretmeni girmelidir.

Tablo:8

Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer alan DKAB dersinin eğitim-öğretim	Tamamen katılıyorum		Katılıyorum		Kısmen katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç katılmıyorum		Cevapsız		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
DKAB dersi alan bilgisi ağırlıklı verilmektedir.	5	2,5	66	33,0	68	34,0	48	4,0	8	4,0	5	2,5	200	100,0
DKAB dersi didaktik (öğretici) ağırlıklı verilmektedir	20	10,0	86	43,0	55	27,5	29	4,5	6	3,0	4	2,0	200	100,0
DKAB dersi alan bilgisi ve öğretici özellikler birlikte dikkate alınarak verilmektedir.	39	19,5	92	46,0	51	25,5	15	,5	1	0,5	2	1,0	200	100,0
DKAB dersi uygulamalı dersler içerisinde yer almalı ve uygulamalı yürütülmelidir	58	29,0	82	41,0	39	19,5	17	,5	3	1,5	1	0,5	200	100,0

Tablo 8'de de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğrencilerin %35,5'i "DKAB dersi alan bilgisi ağırlıklı verilmektedir" şeklinde oluşturulan katılım sorusuna, "katılıyorum" veya "tamamen katılıyorum" seçeneklerini işaretleyerek olumlu cevap verirken, %28,0'ı "katılmıyorum" veya "hiç katılmıyorum" şeklinde olumsuz görüş belirtmiştir. %34,0'ı ise konuyla ilgili kararsızlıklarını "kısmen katılıyorum" cevabını vererek açıklamıştır. %2,5'i de soruyu cevapsız bırakmıştır.

Cevapların dağılımı ve oluşumu analiz edildiğinde, örneklem grubunu oluşturan öğrencilerin, DKAB dersi eğitim-öğretim etkinlikleri hakkında oldukça kararsız bir görüşe sahip oldukları görülür. Kararsızlıkları dersin alan bilgisi ağırlıklı işlenip/işlenmediği hususundaki cevapların dağılımından kolayca anlaşılmaktadır.

Cevapların oluşumunda öğrencilerin alan bilgisine yükledikleri anlam ve beklentilerin farklılığının etkisinin olduğu söylenebilir. Öğrencilerin bazıları alan bilgisinin bütünüyle dini bilgilerden oluşması beklentisine sahip iken, bazıları da dini bilgiden çok dini içerikli kültür bilgilerinin alan bilgisi içerisinde olması gerektiği görüşündedir. Beklentilerin farklı oluşmasında öğrencilerin sosyo-kültürel yapısı yönlendirici olmaktadır, kanaatindeyiz.

Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer alan DKAB dersi eğitim-öğretim uygulamaları hakkındaki görüşlerini tespit etmek amacıyla hazırlanan, "DKAB dersi didaktik (öğretici) ağırlıklı verilmektedir" katılım sorusuna, öğrencilerin %53,0'ı "katılıyorum" veya "tamamen katılıyorum" şeklinde olumlu cevap verirken, %17,5'i "katılmıyorum" veya "hiç katılmıyorum" seçeneklerini işaretleyerek olumsuz cevap vermiştir. %27,5'i ise "kısmen katılıyorum" seçeneğini işaretleyerek kararsızlıklarını açıklamıştır. %2,0'ı da soruyu cevapsız bırakmıştır.

Cevapların dağılımına bakıldığında, öğrencilerin çoğunluğu DKAB dersi eğitim-öğretim etkinliklerinin alan bilgisi kazandırmaktan çok, programda yer alan konuların nasıl öğretileceğinin bilgi ve becerisini kazandıracak şekilde düzenlendiği görüşündedir. Cevapların oluşumunda öğrencilerin ders programında yer alan derslerin işleniş tekniğini benimsemelerinin yönlendirici etkisinin olduğu gözlenmektedir. Nitekim bölüm ders programında matematik dersi ile birlikte matematik öğretimi ayrı yer almaktadır. Bununla birlikte konu hakkında kararsız görüş bildirenlerin oranı da küçümsenmeyecek bir düzeydedir.

Araştırmaya katılan örneklem grubunun %65,5'i Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğretim programında yer alan DKAB dersi eğitim-öğretim uygulamalarının değerlendirilmesine yönelik oluşturulan; "DKAB dersi alan bilgisi ve öğretici özellikler birlikte dikkate alınarak verilmektedir" katılım sorusuna "katılıyorum" veya "tamamen katılıyorum" şeklinde olumlu cevap verirken, %8,0'ı "katılmıyorum" veya "hiç katılmıyorum" seçeneklerini işaretleyerek olumsuz cevap vermiştir. %25,5'i ise konuyla ilgili kararsızlıklarını "kısmen katılıyorum" cevabını vererek belirtmiştir. %1,0 (iki kişi) de soruyu cevapsız bırakmıştır.

Cevapların oluşumu ve dağılımı değerlendirildiğinde, örneklem grubunun büyük bir kısmı, DKAB dersinin eğitim-öğretim uygulamalarında hem alan bilgisi hem de didaktik bilgi birlikte verilmektedir, görüşüne sahiptir. Bu konuda kararsızlık yaşayanların oranı da oldukça yüksektir. Cevapların oluşumunda eğitim-öğretim etkinliklerinde öğrencilerin beklentilerine uygunluğun yanında, ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğretim programlarının çerçevesinde eğitim

etkinliklerinin organize edilmesi ve uygulanmasının da etkisinin olduğu, önceki katılım sorularına verilen cevapların dağılım ve uyumluluğundan anlaşılmaktadır.

Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer alan DKAB dersi eğitim-öğretim etkinlik ve uygulamalarını değerlendirmek amacıyla hazırlanan; "DKAB dersi uygulamalı dersler içerisinde yer almalı ve uygulamalı yürütülmelidir" katılım sorusuna, araştırmaya katılan öğrencilerin %70,0'ı "katılıyorum" veya "tamamen katılıyorum" şeklinde olumlu cevap verirken, %10,0'ı "katılmıyorum" veya "hiç katılmıyorum" seçeneklerini işaretleyerek olumsuz cevap vermiştir. %19,5'i ise "kısmen katılıyorum" cevabını vererek bu konudaki kararsızlılarını açıklamıştır.

Cevapların dağılımı incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir kısmının Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer alan DKAB dersinin uygulamalı dersler arsında yer alması ve uygulamalı yapılması görüşünde oldukları görülmektedir. Bu konuda olumsuz görüş bildirenlerin oranı oldukça düşüktür. Olumlu veya olumsuz herhangi bir görüş belirtmeyen kararsızların oranı da, konuyla ilgili diğer sorulara verilen cevaplara oranla oldukça düşüktür. Cevapların oluşumunda öğrencilerin uygulamalı derslerde eğitim etkinliklerinin aktörü olmalarının psikolojik etkisi kadar, öğrenmeyi kolaylaştırması ve kalıcılığı sağlamasının da yönlendirici rolünün olduğu söylenebilir. Çünkü öğrenciler ders programında yer alan Okul Deneyim ve Uygulama derslerinde öğrencinin aktif olduğu öğretim etkinliklerini gözleme ve uygulama imkanı bulmaktadırlar.

6.2.6. Örneklem Grubunun Sınıf Öğretmenliği Bölümü Ders Programında Yer Alan DKAB Dersi Öğrenim-Öğretim Etkinliklerinde Araç-Gereç ve Materyal Kullanımı Hakkındaki Görüşleri

Öğretmen ve konu merkezli bir öğretim anlayışına sahip olan eğitim sistemimiz, eğitim-öğretim etkinliklerinde ders kitaplarının dışında farklı araç-gereç ve materyal kullanımının ihtiyaç hissedilmesine yeterince imkan ve fırsat vermemektedir. Söz konusu din eğitimi-öğretimi olunca araç-gereç ve materyal kullanımındaki sınırlılık ve yetersizlikler daha da artmaktadır. Din-devlet, din-siyaset ilişkilerinin sınırlarının yeterince belirginleştirilememesi, söz konusu sınırlama ve yetersizliklerde önemli rol oynamaktadır.

Bu başlık altında, Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer alan DKAB dersi uygulamalarında araç-gereç ve materyal kullanımının değerlendirmesi yapılmaya, başka bir ifade ile Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer alan DKAB dersi

eğitim-öğretim etkinliklerinde araç-gereç ve materyal kullanımı nasıldır? Öğrenciler bu konuda ne düşünüyorlar? Bu soruların cevabı alınmaya ve değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Araştırmaya katılan örneklem grubunun konuyla ilgili görüşlerini ve değerlendirmelerini belirlemek amacıyla; "Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer alan DKAB dersi için araç-gereç ve materyal kullanımı hakkında ne düşünüyorsunuz?" temel sorusu çerçevesinde olumlu ve olumsuz alternatif özellikleri taşıyan çeşitli katılım soruları hazırlanmıştır. Sorulara verilen cevapların dağılımı Tablo 9'da görüldüğü şekilde oluşmuştur.

Tablo:9

Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer alan DKAB dersi için araç-gereç ve materyal kullanımı hakkında ne	Tamamen katılıyorum		Katılıyorum		Kısmen katılıyorum		Katılmıyorum		Hiç katılmıyorum		Cevapsız		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
İlköğretim dört ve beşinci sınıflar için hazırlanan öğretim programlarına uygun yeterli materyal bulunmaktadır.	9	4,5	34	17,0	52	26,0	82	41,0	23	11,5			200	100
İlköğretim dört ve beşinci sınıflar DKAB ders kitapları öğretim programlarına uygun hazırlanmamıştır	5	2,5	23	11,5	72	36,0	90	45,0	6	3,0	4	2,0	200	100
İlköğretim DKAB programı çerçevesinde hazırlanan kitaplar alan bilgisi itibariyle yetersizdir	8	4,0	34	17,0	69	34,5	74	37,0	7	3,5	8	4,0	200	100
İlköğretim DKAB programı çerçevesinde hazırlanan kitaplar öğretim ilke, teknik ve yöntem itibariyle yeterlidir	3	1,5	50	25,0	81	40,5	54	27,0	8	4,0	4	2,0	200	100

Tablo 9'da da görüleceği üzere, araştırmaya katılan örneklem grubunun %21,5'i "İlköğretim 4. ve 5. sınıflar için hazırlanan öğretim programlarına uygun yeterli materyal bulunmaktadır" şeklinde düzenlenen olumlu anlamlı katılım sorusuna, "katılıyorum" veya "tamamen katılıyorum" şeklinde olumlu cevap verirken, %53,5'i "katılmıyorum" veya "hiç katılmıyorum" seçeneklerini işaretleyerek olumsuz cevap vermiştir. %26,0'ı ise konuyla ilgili kararsızlıklarını "kısmen katılıyorum" seçeneğini işaretleyerek açıklamıştır.

Cevapların dağılımı incelendiğinde, örneklem grubunun çoğunluğunun Sınıf Öğretmenliği Bölümü ilköğretim 4. ve 5. sınıflar için hazırlanan ders programında yer alan öğretim programına uygun materyal, araç-gereç bulmakta ve kullanmakta çeşitli zorluk ve güçlükle karşılaştıkları görülmektedir.

Cevapların oluşumunda ilköğretim 4. ve 5. sınıf için hazırlanan ders kitaplarının dışında araç-gereç ve materyalin Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araçları ve Donatım Dairesi Başkanlığı tarafından DKAB dersi için yeterince geliştirilmemiş veya geliştirilememiş olması yönlendirici rol oynamaktadır. Çünkü konuyla ilgili verilen diğer cevaplarda sürekli ders kitaplarına atıflar yapılmaktadır.

Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer alan DKAB dersi için araç-gereç ve materyal kullanımı hakkındaki düşüncelerini öğrenmek amacıyla düzenlenen; "İlköğretim 4. ve 5.sınıflar DKAB ders kitapları öğretim programlarına uygun hazırlanmamıştır" olumsuz anlamlı katılım sorusuna, örneklem grubunun %14,0'ı "katılıyorum" veya "tamamen katılıyorum" şeklinde olumlu cevap verirken, %48,0'ı "katılmıyorum" veya "hiç katılmıyorum" seçeneklerini işaretleyerek olumsuz cevap vermiştir. %36,0'ı ise konu hakkındaki kararsızlıklarını "kısmen katılıyorum" şeklinde belirtmiştir. %2,0'ı da soruya cevap vermemiştir.

Cevapların oluşumu ve dağılımına bakıldığında, öğrencilerin çoğunun ilköğretim 4. ve 5. sınıf DKAB ders kitaplarının öğretim programına uygun hazırlandığı görüşünde oldukları görülmektedir. Kitapların öğretim programına uygun hazırlanmadığı görüşünde olanların oranı oldukça düşüktür. Bu konuda kararsız görüş bildirenlerin oranı ise küçümsenmeyecek bir düzeydedir. Cevapların oluşumunda, öğrencilerin ders kitaplarını öğretim programlarındaki ünite başlıklarına uygunluğu itibariyle değerlendirmelerinin etkisinin olduğu görülmektedir. Kararsızların oranının yüksek oluşunda da öğrencilerin ders kitapları hakkında yeterince bilgi sahibi olmamalarının yönlendiriciliğinin olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan örneklem grubunun %21,0'ı DKAB dersi araç-gereç ve materyal kullanımı hakkındaki görüşlerini belirlemek

üzere düzenlenen; "İlköğretim DKAB öğretim programı çerçevesinde hazırlanan kitaplar alan bilgisi itibariyle yetersizdir" olumsuz anlamlı katılım sorusuna, "katılıyorum" veya "tamamen katılıyorum" seçeneklerini işaretleyerek olumlu cevap verirken, %40,5'i "katılmıyorum" veya "hiç katılmıyorum" şeklinde olumsuz cevap vermiştir. %34,5'i ise "kısmen katılıyorum" seçeneğini işaretleyerek konuyla ilgili kararsızlıklarını belirtmiştir. %4,0'ı da soruya cevap vermemiştir.

Cevapların dağılımı incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunun DKAB ders kitaplarını alan bilgisi itibariyle yeterli bulduğu anlaşılmaktadır. Bu konuda olumsuz görüş bildirenlerin oranı hemen hemen olumlu görüş bildirenlerin yarısı kadardır. Dikkat çekici bir husus, bu konuda kararsız olanlar ile soruyu cevapsız bırakanların oranının oldukça yüksek oluşudur. Cevapların oluşumunda, öğrencilerin ders kitaplarını alan bilgisi açısından değerlendirebilecek yeterliğe sahip olmadıkları düşüncesinin yönlendirici etkisinin olduğu söylenebilir. Cevapların dağılımı, alan bilgisiyle ilgili diğer sorulara verilen cevaplarla büyük ölçüde örtüşmektedir.

Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer alan DKAB dersi için hazırlanan araç-gereç ve materyal kullanımı ile ilgili görüşleri belirlemek amacıyla; "İlköğretim DKAB programı çerçevesinde hazırlanan kitaplar öğretim ilke, teknik ve yöntem itibariyle yeterlidir" şeklinde oluşturulan bir diğer olumlu anlamlı katılım sorusuna, araştırmaya katılan öğrencilerin %26,5'i "katılıyorum" veya "tamamen katılıyorum" şeklinde olumlu cevap verirken, %31,0'ı "katılmıyorum" veya "hiç katılmıyorum" seçeneklerini işaretleyerek olumsuz görüş bildirmiştir. %40,5'i ise konu hakkındaki kararsızlıklarını "kısmen katılıyorum" seçeneğini işaretleyerek açıklamıştır. %2,0'ı da soruyu cevapsız bırakmıştır.

Cevapların oluşumu ve dağılımı değerlendirildiğinde, öğrencilerin çoğunun DKAB ders kitaplarının öğretim ilke, teknik ve yöntem itibariyle yeterliği/yetersizliği hususunda kararsız olduğu görülür. Bununla birlikte, DKAB ders kitaplarının öğretim ilke, teknik ve yöntemlerine uygun olarak hazırlanmadığı görüşünde olanların oranı da azımsanmayacak bir düzeydedir. Ders kitaplarını öğretim ilke, teknik ve yöntem itibariyle yeterli bulanların oranı ise kararsız ve olumsuz görüş bildirenlerden daha düşüktür. Cevapların dağılımı öğrencilerin konu hakkındaki kararsızlıklarını açıkça ortaya koymaktadır.

Cevapların oluşumunda, öğrencilerin DKAB ders kitaplarını hem içerik hem de teknik açıdan yeterince tanımamalarının etkisinin

olduğu söylenebilir. Açık uçlu sorulara verilen cevaplar bu görüşümüzü desteklemektedir.[16]

7. Sonuç ve Öneriler

Öğrenim – öğretim etkinliklerinde başarı ve başarısızlığı etkileyen bireysel, sosyal, idari ve ekonomik çeşitli nedenler vardır. Ancak öğrenim süresi ve öğretim etkinliklerinde başarı ve verimliliği olumlu ve olumsuz etkileyen en önemli faktör, öğretim unsurlarının nicelik, nitelik ve uyumluluğudur. Başka bir ifade ile, öğrenim-öğretim etkinliklerinin başarı/başarısızlığı, verimliliği/verimsizliği ile öğretim unsurlarının kantite, kalite ve organizasyonu arasında önemli bir ilişki vardır. Öğretim unsurlarından birinin eksikliği veya uyumsuzluğu öğretimin diğer unsurlarının da verimini düşürür, öğrenim süreç ve öğretim etkinliklerini başarısız kılar.Ülkemizde öğretim unsurlarının seçimi, ilkelerin belirlenmesi, ortamın düzenlenmesi, başka bir deyişle öğretim unsurlarının nicelik, nitelik ve uyumu üzerinde eğitim politikalarının belirleyiciliği, yönlendiriciliği ve sınırlandırıcılığı da bilinmektedir. Politikaların oluşturulmasında ise insan-eğitim ilişkisi yerine eğitim- siyaset ilişkisi esas alınmakta, eğitim siyasete mahkum edilmektedir, denilebilir.

Söz konusu din eğitim-öğretimi olunca bu belirleyicilik, yönlendiricilik ve sınırlandırıcılık biraz daha belirgin olmaktadır. Halbuki eğitimin görevi insanın bedeni, zihni ve ruhi gelişimini bir bütünlük içerisinde geliştirmektir. Eğitimin amacı insanın doğuştan getirdiği yeteneklerini sıra ile değil, birlikte ele almak ve geliştirmektir.[17]

Din eğitimi ve eğitim politikalarındaki istikrarsızlık zaman zaman da belirsizlik ve kararsızlık, öğretim unsurlarını (amaç, konu, metot, öğretmen, öğrenci, eğitim ortamı) olumsuz etkilemekte, başarı ve verimliliği düşürmektedir. Ülkemizde din eğitim-öğretimi üzerine yapılan tartışmalar laiklik ve dindarlık kaygısı üzerine temellendirildiğinden, bilimsel ve pedagojik gerçekliklere ulaşmak ve öğretim etkinliklerini bu gerçeklikler üzerine planlayıp, uygulamak ve

---

16 Kitaplarda dersin nasıl işleneceği hakkında yeterli bilgi yok. / Kitaplarda alan bilgileri çok yüzeysel ve oldukça sınırlı / Ders kitapları hakkında hiçbir bilgim yok / İlköğretim okullarında DKAB dersi için gerekli araç-gereç ve materyaller her zaman, her yerde bulunamayabilir. Kitap bu konuda öğretmenlere rehberlik edecek şekilde düzenlenmelidir / DKAB ders kitapları yeni programa göre hazırlanmamış, henüz öğretmen merkezli. Kullanılan araç-gereç ve materyalleri de ancak öğretmen kendi imkanlarıyla edinebilir. Bu bakımdan yetersiz.

17 Bkz., Selçuk, M., *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, s.14; Buyrukçu, R., *İlköğretimde Din ve Ahlak Öğretimine Genel Bir Bakış*, s.164

değerlendirmek çok kolay olmamaktadır. Başka bir ifade ile din eğitim-öğretim politikalarının belirlenmesinde ideolojik ve teolojik yaklaşımlar belirleyici olduğu için, bilimsel ve pedagojik gerçeklikler çerçevesinde din öğretiminin niteliğini tartışmak yerine, sürekli meşruluğu tartışılmaktadır.

Şüphesiz tartışmalar bilimsel yaklaşımlarla doğru sonuçlara ulaşılmasına ortam ve imkan hazırlayacaktır. Bu çalışmanın amacı da söz konusu tartışmalara bilimsel zemin oluşturmak, din eğitim-öğretim politikalarının daha sağlıklı oluşturulmasına veya geliştirilmesine katkı sağlamaktır.

İlköğretim; çocuğun bütün ruhi yetilerinin geliştiği bir dönemdir.[18] İlköğretim çocuğun sosyal gelişiminin hızlandığı, dini ve ahlaki gelişiminin uyanışının başladığı öğrenim sürecidir. Çocuk aile başta olmak üzere çeşitli yaygın eğitim kurum ve vasıtalarıyla birlikte, ilk dini bilgi ve ahlaki ilkeleri ilköğretim döneminde öğrenmeye başlar. İlköğretim insanın karakterinin oluştuğu ve kişiliğinin şekillendiği öğrenim sürecidir. Bu özelliği nedeniyle hem Doğu'lu düşünürler hem Batı'lı psikolog ve pedagoglar eğitimin erken yaşta başlaması gerektiğine dikkat çekmişlerdir.[19]

Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencilerinin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretimi ile ilgili görüş ve değerlendirmelerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu sınırlı araştırmada, belirlenen hipotezler çerçevesinde şu sonuçlara ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencileri, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim politika ve etkinlikleri hakkında farklı görüş ve beklentilere sahiptirler. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin zorunlu dersler arasında yer alıp/ almaması, söz konusu dersin ilköğretim 4. ve 5. sınıflarda kim tarafından okutulması gerektiği ve DKAB dersi öğretim programları ile ilgili görüş ve değerlendirmelerinde; konuyla ilgili aktüel tartışmaların da etkisiyle subjektif tutum ve davranışlar gözlenirken, Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer alan DKAB dersi eğitim-öğretim etkinlikleri ile ilgili görüş ve değerlendirmelerinde konuyla ilgili bilgilerin güncelliği sonucu, daha objektif tutum ve tavır takındıkları görülmektedir. Bu bağlamda elde edilen sonuçlar temel varsayımımızı büyük ölçüde doğrulamaktadır.

---

[18] Bkz. Ülken H., Z., *Eğitim Felsefesi*, s. 209; Tavukçuoğlu, M. / Erdem, H., *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi*, s. 1

[19] Krş. Dağ, M.,/ Öymen H. R., *İslam Eğitim Tarihi*, s.13-63; Leist, M., *Neue Wege der religiösen Erziehung*, s.9.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, DKAB dersinin ilköğretim 4. ve 5. sınıflar için zorunlu dersler arasında yer alması hakkındaki görüşlerini belirlemek üzere hazırlanan olumlu-olumsuz katılım sorularına verilen cevaplardan elde edilen veriler; öğrencilerin %84,0'ünün DKAB dersinin zorunlu dersler arasında yer alması laikliğe aykırıdır, görüşüne katılmadığını, %81,0'inin dinin bireysel ve toplumsal bir ihtiyaç olduğunu ve zorunlu okutulmasını istediğini, %77,5'nin çok kültürlü bir sosyal yapıya sahip olan ülkemizde DKAB dersi zorunlu olmamalıdır, görüşüne katılmadığını, %95,5'nin din doğru öğretilirse birlik ve bütünlüğü sağlayıcı bir özelliğe sahiptir, görüşüne katıldığını, %64,0'ünün dinin doğru öğretileceği yer okul olduğu için DKAB dersi zorunlu olarak okullarda okutulmalıdır, tezini desteklediğini, %66,5'nin ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencileri somut işlemler dönemi özelliği taşıdığından DKAB dersinin zorunlu okutulması uygun değildir, görüşüne katılmadığını, %60,0'ının çok kültürlü bir toplumda DKAB dersi öğretim programı farklılıkları kuşatacak şekilde hazırlanarak okullarda zorunlu olarak okutulmalıdır, görüşüne katıldığını göstermektedir,

Elde edilen veriler birlikte değerlendirildiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu, ortalama %75'i, DKAB dersinin zorunlu dersler arasında yer almasına olumlu bakmaktadır. Konuyla ilgili oluşturulan olumlu-olumsuz katılım sorularına verilen cevaplarda bazı farklılıklar gözlense de genel itibariyle bir uyumluluk hakimdir. Dolayısıyla öğrencilerin bilgilerinin güvenirlilik ve geçerlilik düzeyi yüksektir, denilebilir. Sonuçlar, Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencileri Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin zorunlu dersler arasında yer almasına olumsuz görüş ve tavır sergilemektedir, şeklinde oluşturulan varsayımı doğrulamamıştır.

Araştırmaya katılan örneklem grubunun katılım ve açık uçlu sorulara verdikleri cevaplardan; ilköğretim 4. ve 5. sınıflardaki DKAB dersinin idareciler tarafından okutulmaması gerektiği, branş öğretmeni veya İlahiyat Fakültesi Din Kültürü Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümü mezunları tarafından okutulması hususunda, büyük çoğunluğun olumlu görüş belirttiği, söz konusu dersin sözü edilen sınıflarda sınıf öğretmeni tarafından okutulması hususunda farklı görüş bildirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Sınıf öğretmeni tarafından okutulması hususundaki olumlu, kararsız ve olumsuz görüş farklılıklarında; örneklem grubunun kişisel özellikleri kadar, konunun kamuoyu tartışmalarındaki politik yansımaların da yönlendirici etkisinin olduğu anlaşılmaktadır.Nitekim konuyla ilgili diğer sorulara ve açık uçlu soruya verilen cevaplar bu görüşü desteklemektedir. Elde edilen veriler konuyla ilgili oluşturulan varsayımı kısmen doğrulamakla birlikte, genelde doğrulamamaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin cevaplarından elde edilen verilere göre; ilköğretim 4. ve 5. sınıflar için hazırlanan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programı öğrencilerin gelişim özellikleri ve öğrenim ilke, teknik ve yöntemlerine uygun hazırlanmıştır. Öğrenciler DKAB öğretim programının din ve ahlak bilgisinden çok vatandaşlık bilgisi içerip/ içermediği konusunda kararsızdır. Bununla birlikte bu görüşe katılmayanların oranı da oldukça yüksektir. Öğrenciler DKAB dersi öğretim programının belirli mezhep inançları esas alınarak hazırlandığı görüşüne katılmamaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilere göre DKAB dersi öğretim programı dini ve ahlaki ilkelerle sosyal hayatın gerçekliklerini kapsamaktadır.

Katılım ve açık uçlu sorulara verilen cevaplar birlikte değerlendirildiğinde; araştırmaya katılan öğrenciler, DKAB öğretim programı –içerik itibariyle kararsızlıklar görünse de- hakkında olumlu düşünmektedir. İçerikle ilgili kararsızlıkların oluşmasında, konunun tez ve antitez şeklinde kamuoyunda, özellikle görsel basında sık sık tartışılmasının yönlendiriciliği gözlenmektedir. Elde edilen sonuç konuyla ilgili oluşturulan varsayımı doğrulamaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer alması ile ilgili görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde; öğrencilerin, DKAB dersinin Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer almaması görüşüne büyük oranda katılmadıkları, fakat DKAB dersinin söz konusu bölümün ders programında en az iki yarıyıl ve dört kredi saat okutulması hususunda ciddi anlamda farklılıkların olduğu gözlenmektedir. Öyle ki, konuyla ilgili olumlu-olumsuz ve kararsız görüş bildirenlerin oranları birbirine oldukça yakındır. Aynı şekilde DKAB dersi, branş öğretmenleri tarafından verilecekse bu ders Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer almamalıdır, şeklinde şartlı katılım sorusuna verdikleri cevaplarda da farklı görüşler ortaya çıkmaktadır.

Açık uçlu ve katılım sorularına verilen cevaplar esas alındığında, öğrencilerin DKAB dersinin Sınıf Öğretmenliği Bölümü'nde okutulması gerektiği görüşünde olup, dersin kredi saati ve öğrenim süresi hususunda farklı görüşlere sahip oldukları söylenebilir. Sonuçların oluşumunda konuya öğrenci psikolojisi ile yaklaşımın etkisinin olduğu gözlenmektedir. Elde edilen sonuçlar, öğrencilerin DKAB dersinin Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer almasını istemezler, şeklinde oluşturulan varsayım büyük ölçüde doğrulanmamıştır.

Araştırmaya katılan örneklem grubunun Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer alan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi eğitim-öğretim uygulamaları hakkındaki

düşünceleri genel olarak değerlendirildiğinde; öğrencilerin DKAB dersinin alan bilgisi ağırlıklı verildiği hususunda olumlu, kararsız ve olumsuz düşüncelere sahip oldukları, DKAB dersinin didaktik (öğretici) ağırlıklı verildiği hususu ile, DKAB dersinin hem alan bilgisi hem de öğretici özellikleri birlikte dikkate alınarak verildiği hususunda ise kararsızlar olmakla birlikte, çoğunlukla olumlu görüş bildirdikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Veriler birlikte değerlendirildiğinde öğrenciler Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer alan DKAB dersi eğitim-öğretim uygulamaları hakkında olumlu düşüncelere sahiptirler, denilebilir. Şüphesiz sonuçların oluşmasında araştırma alanı, öğretmen-öğrenci ilişkileri, eğitim-öğretim etkinliklerinde kullanılan araç-gerecin niteliği, seçilen metot ve tekniğin, hazırlanan materyalin yönlendirici etkisi olmuştur. Bu olumlu düşünceye rağmen katılım ve açık uçlu sorulara verdikleri cevaplardan; öğrencilerin çok büyük bir kısmının söz konusu dersin uygulamalı dersler arasında yer alması ve uygulamalı yürütülmesini istedikleri anlaşılmaktadır. Sonuçlar konuyla ilgili oluşturulan varsayımı doğrulamaktadır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programında yer alan DKAB dersi öğrenim-öğretim etkinliklerindeki araç-gereç ve materyal kullanımı ile ilgili sorulara verdikleri cevaplardan; öğrencilerin ilköğretim 4. ve 5. sınıf DKAB öğretim programına uygun yeterli araç-gereç, özellikle materyal bulunmadığı, ilköğretim 4. ve 5. sınıf DKAB ders kitaplarının öğretim programına uygun hazırlandığı, hazırlanan kitapların alan bilgisi itibariyle yeterli olmakla birlikte, öğretim ilke, teknik ve yöntem itibariyle yetersiz olduğu görüşüne sahip oldukları sonucuna ulaşılmaktadır. Ders kitaplarını değerlendirmeye yönelik katılım sorularına verilen cevaplarda, konuyla ilgili kararsız görüş bildirenlerin oranı da önemsenmesi gereken bir düzeydedir. Elde edilen veriler birlikte değerlendirildiğinde; öğrencilerin DKAB dersi için ders kitaplarının dışında araç-gereç ve materyal bulmakta zorlandıkları, ders kitaplarını ise içerik ve öğreticilik boyutuyla değerlendirmelerinde kararsız kaldıkları gözlenmektedir. Cevapların oluşumunda öğrencilerin DKAB ders kitaplarını hem içerik hem teknik açıdan değerlendirilebilecek yeterli bilgiye sahip olmamalarının etkisinin olduğu söylenebilir. Sonuçlar konuyla ilgili oluşturulan varsayımı direkt olarak doğrulamasa da endirekt doğrulamaktadır. Çünkü ders kitapları üzerine yapılan değerlendirmelerde kararsızların yanında, olumsuz görüş bildirenlerin oranı da oldukça yüksek sayılabilecek bir düzeyde oluşmuştur.

Araştırmaya katılan örneklem grubunun Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretimi ile ilgili görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde;

yukarıda da belirtildiği üzere, öğrencilerin DKAB dersinin zorunlu dersler arasında yer alması ve söz konusu dersin kim tarafından okutulacağı hakkında farklı görüşlere sahip oldukları, DKAB dersinin Sınıf Öğretmenliği Bölümünde ders programında yer alıp/ almaması konusunda kararsız oldukları, Sınıf Öğretmenliği Bölümü DKAB dersi eğitim-öğretim etkinliklerini olumlu buldukları, ancak araç-gereç ve materyal temini ve kullanımı hususunda kararsız bir tavır sergiledikleri söylenebilir. Elde edilen sonuçlar, Sınıf Öğretmenliği Bölümü öğrencileri DKAB öğretim etkinlikleri hakkında farklı görüş ve beklentilere sahiptir, şeklinde oluşturulan temel varsayımı büyük ölçüde doğrulamaktadır. Cevapların oluşumunda, mezun olunan okul, yaş ve cinsiyet gibi bağımsız değişkenlerle birlikte, konunun güncelliği ve kamuoyunda sürekli tartışılır olmasının da yönlendirici etkisinin olduğu, söylenebilir.

Katılım ve açık uçlu sorulara verilen cevaplar doğrultusunda örneklem grubunun beklenti ve önerileri de esas alınarak araştırmanın önerilerini şu şekilde sıralamak mümkündür.

*Din-insan, din-toplum ve din-devlet ilişkileri esas alındığında, dinin doğru öğrenilmesi ve öğretilmesi önemli bir gerekliliktir. Dinin doğru öğretileceği yer de okullardır[20]. Öğretim programı çok kültürlü toplum yapısına uygun hazırlanarak DKAB öğretimi okullarda zorunlu olarak okutulmaya devam edilmelidir.

* Öğrenim-öğretim etkinliklerinde öğretmenin yeri ve önemi[21] bilinmektedir. Öğretmen özellik ve yeterliklerinin öğrenim süreç ve öğretim etkinliklerine etkisi esas alınarak, DKAB dersi öğretmenleri Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümü mezunları ile İlahiyat Fakültesi mezunu olup, Tezsiz Yüksek Lisans Programını bitirenler arasından seçilmeli ve atanmalıdır.

---

20 Atatürk konuyla ilgili olarak; ' Bizde Ruhbanlık yoktur. Hepimiz müsaviyiz ve dinimizin ahkamını mütesaviyen öğrenmeye mecburuz. Her fert dinini, diyanetini, imanını öğrenmek için bir yere muhtaçtır, orası da mekteptir.'demektedir. Atatürk, *Söylev*, II., s. 98.

21 Öğrenim-öğretim etkinliklerinde öğretmenin yeri ve önemi hakkında geniş bilgi için Bkz. Altunya, N., *Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Deneyimi*, s.71; Karaçam, A., *Başarılı Öğretmen Portresi*, s.63; Kuran, K., *Öğretmenlik Mesleği*, s.253; Aydın. M. Ş., *Programların Uygulanmasında Öğretmenlik Rolü*, s.19 ; Öner, S., *Eğitimin Temeli Öğretmen*, s.26; Yılman, M., *Öğretmenlik Mesleği ve Meseleleri*, s.50-54; Aklan C./ Hacıoğlu, F., *Öğretmenlik Uygulamaları*, s.21.; Oktay. A., *Öğretmenlik Mesleği ve Öğretmenin Nitelikleri*, s.189-190; Cebeci, S. *İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersi Öğretmenlerinin Mesleki Yeterlikleri*, s.8.; Öğretmen Yeterlikleri, http//oyegm.meb.gov.tr/ogr-yet/ogr yeter.htm 24.05.2004

* Din eğitiminin gerekliliği, süresi ve yeri üzerine yapılan ideolojik ve teolojik tartışmalar gündemden düşürülmeli, tartışmalar din eğitim-öğretiminin niteliği üzerine yoğunlaştırılmalı, dinin siyasi ve ekonomik çıkarlar için kullanılması önlenmelidir.

* Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü ders programlarında yer alan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi, içerik itibariyle geliştirilerek okutulmaya devam edilmelidir. Böylece öğretmen adaylarının din ve din öğretimi hakkında doğru bilgi ve beceriyi kazanımları kolaylaştırılmış olacaktır.

* Din Eğitim-Öğretiminde, özellikle konuların içerik ve özelliklerine uygun olarak öğrencilerin kolay öğrenmesini ve kalıcı bilgiye ulaşmalarını sağlayacak araç-gereç ve materyallerin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması gerekir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi kitapları hem içerik hem şekilsel olarak geliştirilmelidir. Öğretmen adayları ve öğretmenler bu konudaki beklentilerini çeşitli vesilelerle sürekli gündeme getirmektedirler.

KAYNAKÇA

ALTAŞ, N., *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2001.

ALTUNYA, N., "Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Deneyimleri" *Öğretmenlik Mesleği, Türkiye, Almanya ve Kıbrıs'ta Öğretmen Yetiştirme*, Ankara 2000, s. 65-79.

AYDIN, M.Ş., *Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi Öğretmeni*, Dem Yayınları, İstanbul 2005.

----------, *Din Dersi Öğretmenlerinin Pedagojik Formasyon Yeterlikleri*, Erciyes Üniversitesi Yayınları, Kayseri 1998.

----------, "Programların Uygulanmasında Öğretmenin Rolü" *Din Öğretimi Dergisi*, S.38, Ankara 1993, s. 19-24.

AYDIN,M.Z, "Din Öğretiminde Öğretmenlerin Branşlaşmaları" *Din Öğretimi Dergisi*, S.34, MEB Yayınları, Ankara 1992, s. 17-22.

AYHAN, H., *Türkiye'de Din Eğitimi*, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999.

BİLGİN, B., "Din Dersi Öğretmenliği ve Güçlükleri" *AÜİFD*, XXVI, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1988, s.259-263.

BUYRUKÇU, R., "İlköğretimde Din ve Ahlak Öğretimine Genel Bir Bakış", *Tabularasa*, S.1, Isparta 2001, s. 163-188.

----------, *Din Görevlisinin Mesleğini Temsil Gücü*, TDV. Yayınları, Ankara 1995.

CEBECİ, S., *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye'de Din Eğitimi*, Akçağ Yayınları, Ankara 1996.

ÇELİKÖZ, N., "Bir Meslek Olarak Öğretmenlik ve Etiği" *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, Asil Yayın Dağıyım, Ankara 2003

DAĞ, M. / ÖYMEN, H. R., *İslam Eğitim Tarihi*, MEB. Yayınları, Ankara 1974.

DOĞAN, R./ TOSUN, C., *İlköğretim 6.,7. ve 8. Sınıflar İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi*, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2003.

KARAÇAM, A., *Başarılı Öğretmen Portresi*, Bilge Yayınları (2. Baskı), İstanbul 2003.

KÖYLÜ, M., "Öğretmen Adaylarına Göre Öğretmenlik" *Din Öğretimi Dergisi*, S. 34, MEB. Yayınları, Ankara 1992, s.5-16.

KURAN, K., "Öğretmenlik Mesleği (Nitelik ve Özellikleri)", *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, S. 3, İstanbul 1991, s. 187-193.

KÜÇÜK, A., "Temel Eğitimde Din Eğitimi" *Milli Eğitim ve Din Eğitimi*, (İlmi Seminer), Aydınlar Ocağı Yayınları, İstanbul 1981.

LEİST, M., *Neue Wege de religiösen Erziehung*, Munchen 1974.

ÖCAL, M., "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenleri" *Din Öğretimi Dergisi*, S. 21, MEB Yayınları, Ankara 1999, s.26-45.

ÖZTÜRK, V., "Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin DKAB Öğretimi İle İlgili Görüşleri" (Buca Eğitim Fakültesi Örneği), *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Çalışma Toplantısı I*, Dem Yayıncılık, İstanbul, 2004.

SELÇUK, M., *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1991

SÖYLEV II.,Türk İnkılap Enstitüsü Yayını, Ankara1982.

TAVUKÇUOĞLU, M. / ERDEM, H., *Eğitim Fakülteleri İçin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2005.

TAVUKÇUOĞLU, M., "İlköğretimde Din Eğitimi ve Program Geliştirme Üzerine Bazı Düşünceler" *Din Öğretimi Dergisi*, S. 43, MEB.Yayınları, Ankara 1993, s. 24-35.

ÜLKEN, H.Z., *Eğitim Felsefesi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1967. BİNBAŞIOĞLU, C., Genel Öğretim Bilgisi (7. Basım), Kadıoğlu Matbaası, Ankara 1994.

YAVUZ, K., "İlköğretimde Din Eğitiminin Karşılaştığı Problemler" *Uluslararası Birinci İslam Araştırmaları Sempozyumu*, DEÜ. Yayınları, İzmir1985, s.249-262.

Yükseköğretim Kurulu'nun 01.07.1997 tarih ve 97.23.1660 Sayılı Kararı

YILMAN, M.; *Öğretmenlik Mesleği ve Meseleleri*, Türkiye Milli Kültür Vakfı Yayınları, İstanbul 1992.